

"De Oude Vrijheid"
HEEMKUNDE BRUSTEM

SINT-TRUIDEN
HISTOR. CENTER
1940 1996 KOL VL. DERUDDER

TENTOONSTELLING WO II

GEHEIM NETWERK VOOR GEPARACHUTEERDE VLIEGENIERS

ARTHUR & JEANNE
DE MOBIELE SCHAKEL IN DE VLUCHTROUTE

Geachte bezoeker,

Bij de vorige tentoonstellingen die Heemkunde Brustem in samenwerking met diverse partners organiseerde, werd een belangrijk aspect van de Tweede Wereldoorlog helaas te weinig belicht: namelijk "het geheime netwerk dat geallieerde bemanningen veilig het land uitsmokkelde".

Dit gedurfde netwerk werd opgezet door moedige mensen die gestrande geallieerde piloten tijdelijk onderdak boden in schuilplaatsen en hen via geheime routes, buiten het zicht en zonder medeweten van de bezetter, het land uitleidden. Het is van groot belang om dit aspect van de oorlog te documenteren en te tonen, zodat we de desinformatie die in het verleden over dit onderwerp is verspreid, kunnen corrigeren. Hierdoor kunnen we uiteindelijk een waarheidsgetrouw beeld scheppen van wat zich werkelijk heeft afgespeeld. Dit is nu mogelijk dankzij de recent vrijgegeven archiefstukken die voorheen niet toegankelijk waren.

In het kader van de ontsnappingslijnen, die een groot deel van Limburg besloegen, willen we het verhaal vertellen van het echtpaar Arthur en Jeanne Schalenborgh-Dubois uit Brustem. Zij waren bijzonder actief en moedige leden van het verzet, en verdienen dan ook een centrale plek op de tentoonstelling.

Op de tentoonstelling wordt uitvoerig ingegaan op hun drijfveren, de gedurfde acties die ze ondernamen, de contactadressen en schuilplaatsen die ze beheerden, de geallieerde piloten die ze hielpen redden, en de verbindingen die ze hadden met het uitgebreide netwerk in Luik.

November 2025, Heemkunde Brustem

Sint Truiden

ERFGOED HASPENGOUW

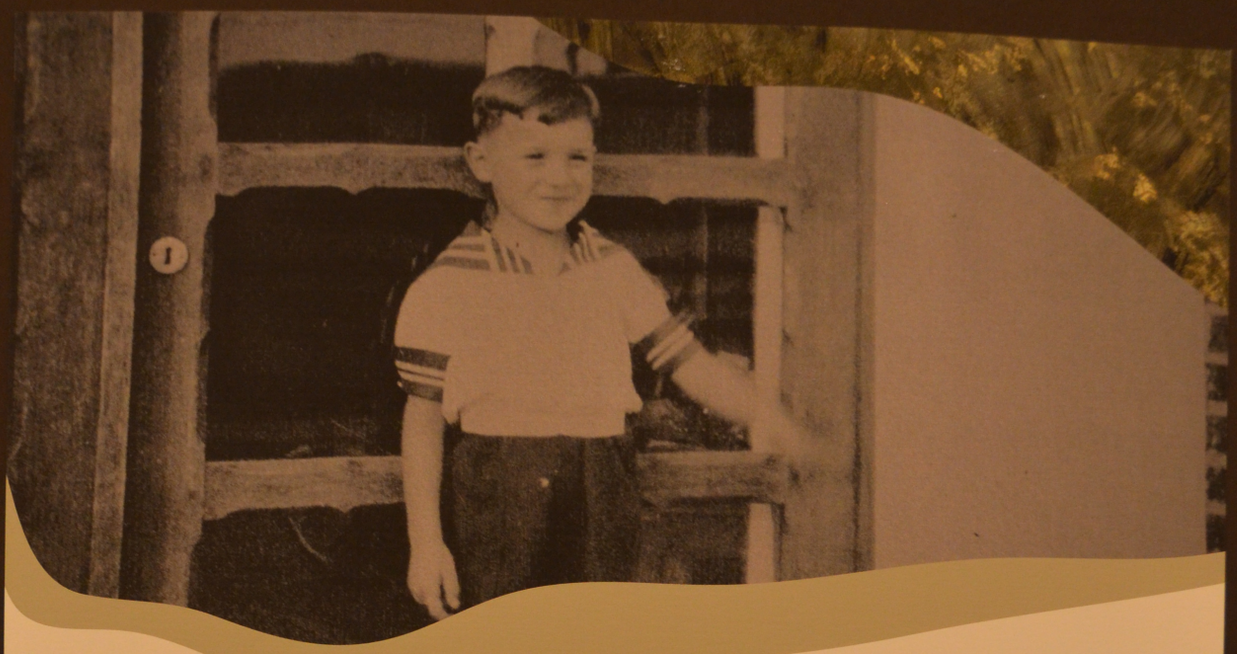

ARTHUR & JEANNE

Arthur Schalenborgh werd geboren op 15 mei 1912 in de Ramperiestraat 18 in Jeuk. Hij was de zoon van de fabrieksarbeider Armand Schalenborgh, geboren te Jeuk op 17 oktober 1882, en Judith Vanslype, geboren op 1 december 1888 te Antwerpen. Arthur's ouders huwden op 17 september 1910 te Antwerpen.

Jeanne Dubois, geboren op 1 maart 1916 te Boekhout, was de dochter van de schrijnwerker Théophile Dubois en Marthe Loix van Boekhout. Jeanne werkte als keukenmeid en huwde op 26 januari 1935 te Luik met "Arthur van Judith". Arthur werkte als gediplomeerd automechanicien, maar door de economische crisis van de jaren '30 voldeed zijn beroep niet aan de verwachtingen. Daarom besloot hij om zijn brood te verdienen als reiziger in snoepgoed. Deze mobiliteit zou hem later goed van pas komen tijdens de oorlog. Het echtpaar verhuisde eerst naar de Tongersesteenweg en later naar de Luikersteenweg in Brustem.

De Tweede Wereldoorlog brak uit op 10 mei 1940, waarna Arthur als korporaal door de Duitsers gevangen werd genomen en naar een kamp nabij de Poolse grens werd gebracht. Toen de Vlaamse krijgsgevangenen in 1941 werden vrijgelaten, keerde Arthur ernstig ziek terug naar zijn vrouw Jeanne te Brustem. Na zijn terugkeer trad Arthur, onder de zorg van dokter Kevers en geïnspireerd door zijn overbuurman Louis Mombers, overste van het Geheim Leger te Brustem, toe tot de inlichtingendienst als geheim agent. Dit markeerde het begin van een moedig en ingrijpend leven voor het echtpaar, gevuld met gedurfde acties en spanningen, die pas eindigden met de bevrijding van de streek door de Amerikanen begin september 1944.

Op 25 februari 1944 werd hun woning volledig vernield door een bombardement. Tijdens de bevrijding schonken de Amerikanen, als dank voor hun hulp aan geallieerde piloten, een houten noodwoning. Dit werd hun tijdelijke verblijf, totdat ze in 1946 een schadevergoeding ontvingen voor de vernielde woning. De wederopbouw begon onmiddellijk: op dezelfde plek werd een nieuw huis gebouwd, met daaraan een autoherstelplaats voor Arthur en een Shell-tankstation, dat meestal door Jeanne werd bediend. Lang na de oorlog werd er regelmatig bij de benzinepomp en in de garage gepraat over de oorlogsbelevenissen. Maar zodra er een derde persoon naderde, stokte het gesprek. Het wantrouwen voor 'luistervinken' uit de oorlogsjaren was blijkbaar nog diepgeworteld.

Hoewel het echtpaar kinderloos bleef werd Ria, een dochtertje van Jeanne's zus, in Brustem grootgebracht. Regelmatig kwamen ook haar broertjes en zusje spelen. Achter de garage knutselde Athur met restanten van Duitse toestellen speelvliegtuigjes in elkaar. In 1954 werd een hulpprogramma van het Rode Kruis en de CM opgezet om verwaarloosde oorlogskinderen uit Oost-Europa tijdelijk op te vangen. Vijf van deze kinderen werden geplaatst in gastgezinnen in Brustem. Zo verbleef de vijfjarige Zenon Tkaczuk uit Oekraïne bij Jeanne en Arthur voor een herstelvakantie, terwijl zijn broer Eduard werd opgevangen bij de familie U. Wydouw. Zenon, inmiddels Amerikaans staatsburger, bleef tot enkele jaren voor het overlijden van Jeanne contact houden met het pleeggezin Schalenborgh.

Arthur Schalenborgh overleed op 4 oktober 1999, op 87-jarige leeftijd, te Brustem. Zijn echtgenote Jeanne Dubois stierf op 21 februari 2020, op 104-jarige leeftijd, in het verzorgingshuis Triamant te Velm. Het echtpaar vond hun laatste rustplaats op de begraafplaats van Brustem. Als gedenkteken siert een bescheiden Belgische kokarde van Oud Strijder hun graf.

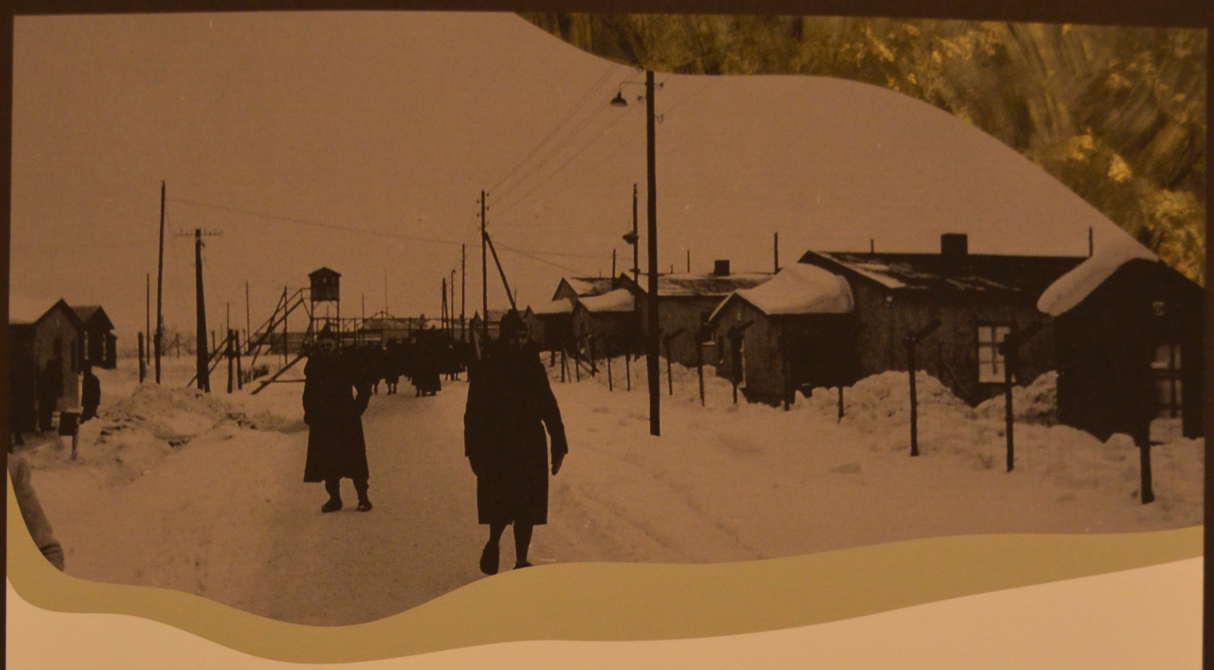

STALAG VIII A

Arthur deed zijn legerdienst bij het 20ste Linie Regiment, klasse 1932, te Angleur, waar hij afzwaaide als korporaal. Door de politieke instabiliteit in Duitsland dreigde er oorlog in Europa. In deze moeilijke tijden, gekenmerkt door grote werkloosheid, huwde hij in 1935 met Jeanne Dubois. Het jonge echtpaar zocht naar manieren om hun bestaan op te bouwen en opende een confiserie in Sint-Truiden.

Met de toenemende oorlogsdreiging werden de miliciens opgeroepen om hun land te dienen. Dit leidde tot drie opeenvolgende mobilisaties, die telkens een onderbreking veroorzaakten in het beroepsleven van de betrokkenen. Onder zulke omstandigheden was het bijgevolg bijna onmogelijk om een stabiel beroepsleven op te bouwen.

Op 10 mei 1940 viel het nazi-regime België binnen. Het 20ste Linie Regiment, dat zich op dat moment in Beverlo bevond, had verdedigingsposities ingenomen langs het Albertkanaal, maar door de enorme druk van de Duitsers moest dit regiment landinwaarts terugtrekken. Na de 18-daagse veldtocht zag het Belgisch leger zich genoodzaakt te capituleren. Hierna werd een deel van het 20ste Linie Regiment in Sleidingen naar huis gestuurd, terwijl het andere deel krijgsgevangen werd genomen en met de trein naar kampen in Duitsland werd afgevoerd.

Zo kwam Arthur op 28 mei 1940 terecht in Stalag VIII A te Zgorzelec (Polen), nabij Görlitz (Duitsland). Het gevangenschap was mensonterend en duurde tot 11 januari 1941. Deze periode van ontbering zou zijn afkeer voor het nazi-regime alleen maar versterken en verklaart waarom hij zich na zijn terugkeer zo hardnekkig zou inzetten voor het verzet.

Geïnspireerd door zijn overbuurman Louis Mombers, sloot Arthur zich aan bij het Geheim Leger, aanvankelijk zonder medeweten van Jeanne. Het echtpaar woonde op de Luikersteenweg, op de hoek met de Rasopweg, dicht bij het vliegveld - een strategische locatie om de Duitse bewegingen te bespieden.

Na veel bouwactiviteit werd in 1942 de Duitse nachtjachtbasis operationeel. Vanaf dat moment was er een continu luchtverkeer van Duitse toestellen, wat uitmondde tot een waardevolle bron van inlichtingen die naar Londen konden worden gestuurd.

N.V.O.K.

NATIONAAL VERBOND
DER
OUD-KRIJGSGEVANGENEN

V.Z.W.D.

1940

NORMALE ZETEL:
...aat, Brussel. Tel. 18.09.33

WEZENLIJK LID

LIDKAART

Ontvangen van M. Schalenbourg
...

de som van fr. ... beloop zijner bijdrage

Handteeken van den titularis, De Schatbewaarder-Afdeeling,

ENTLASSUNGSSCHEIN
BEWIJS VAN ONTSLAG — CERTIFICAT

Der belgische Kriegsgefangene 21971.
Name: SCHALENBORG, Arthur
ist auf Befehl des Oberkommandos der Wehrmacht in seine Heimat entlassen.
Wohnsitz (woonplaats, domicile): St. Gilles.
Beruf (beroep, profession): Handler.

Der Entlassene ist angewiesen, sich in seinem Wohnsitz sofort bei der Ortspolizeibehörde zurückzumelden, an seine Arbeitsstelle zurückzukehren, sich jeder feindseligen Handlung gegen Deutschland und die deutsche Wehrmacht zu enthalten und die noch in seinem Besitz befindlichen Bekleidungs- und Ausrüstungsstücke des belgischen Heeres sofort bei der Polizeibehörde seines Wohnsitzes abzugeben.

De ontslagene is aangewezen zich in zijn woonplaats onmiddelijk op het Politiebureau terug te melden, zijn werkplaats weer op te zoeken, zich iedere vijandelijke actie tegen Duitschland en de Duitsche weermacht te onthouden en de in zijn bezit zijnde militaire kleeding en stukken van uitrusting van het Belgische leger spoedig op het Politiebureau van zijn woonplaats in te leveren.

Le renvoyé est obligé de se présenter tout de suite auprès de la police de son domicile, de retourner à l'emplacement où il travaillait avant la guerre, de s'abstenir de toute action dirigée contre l'Allemagne et les autorités militaires et de rendre immédiatement auprès de la police de son domicile les vêtements et équipements militaires de l'armée belge encore en sa possession.

Gardelegen, den 18.12.40 8. Jan. 1941

Kommandantur Stalag VIII A
Oflag
Oberst u. Kommandant

Stalag VIII A was een Duits krijgsgevangenenkamp in Zgorzelec tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Hoewel het kamp was gebouwd voor 15.000 gevangenen, zaten er op een bepaald moment 47.328.

Op 14 februari 1945 werd het kamp gesloten. Ongeveer 12.000 Sovjetgevangenen kwamen er om het leven.

Schalenborg-Dubois Arthur

Gevangennr. 21971. Stalag VIII/A II/6. Brieven en kaarten ontvangen. Heb reeds terug geschreven en gevraagd pakje opgestuurd. Mama en Papa goed. Fernand gevangen in Duitschland. Verwacht u spoedig. Vele kussen van uw vrouwtje in goede gezondheid bij Moeder. Jeanne, 10654

Jeanne en Arthur trouwden in het burgelijk op 26 januari 1935.
Deze officiële foto werd enkele maanden later genomen.

—

Woning van Arthur en Jeanne na het bombardement van 1944.
© Collectie Bert Deweltegen - Heemkunde Brustem

—

Hunne woonwoning ter beschikking gesteld door het Amerikaansch legen van
Arthur Schalenborgh, als dank en erkentelijkheid voor zijn
activiteiten bij het 'Verzet'.
© Collectie Bert Deweltegen - Heemkunde Brustem

—

Uit erkentelijkheid en waardering voor het verlegenverleden van Jeanne,
is er in Brustem een straat naar haar genoemd.

SHELL SERVICE STATION Arthur SCHALENBORGH
38, Steenw. op Luik, Brustem

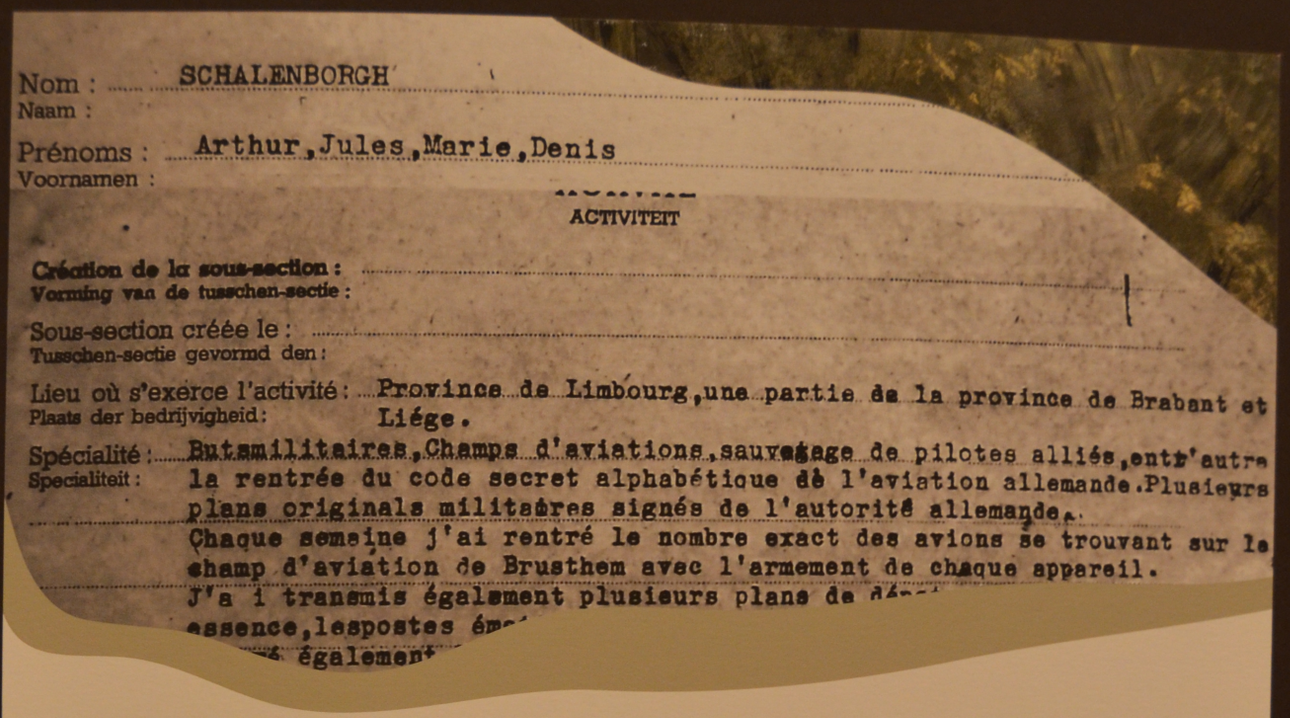

Nom : SCHALENBORGH
Naam :

Prénoms : Arthur,Jules,Marie,Denis
Voornamen :

ACTIVITEIT

Création de la sous-section :
Vorming van de tusschen-sectie :

Sous-section créée le :
Tusschen-sectie gevormd den :

Lieu où s'exerce l'activité : Province de Limbourg,une partie de la province de Brabant et
Plaats der bedrijvigheid : Liége.

Spécialité : Butsmilitaires,Champs d'aviations,sauvetage de pilotes alliés,entr'autre
Specialiteit : la rentrée du code secret alphabétique de l'aviation allemande.Plusieurs
plans originals militaires signés de l'autorité allemande.
Chaque semaine j'ai rentré le nombre exact des avions se trouvant sur le
champ d'aviation de Brusthem avec l'armement de chaque appareil.
J'a i transmis également plusieurs plans de
essence,lespostes é
également

GEHEIM LEGER

Arthur Schalenborgh had als overbuur de jonge Louis Mombers, die studeerde aan de militaire technische school van Saffraanberg. Louis was via hogere militairen aangesloten bij de Nationale Koninklijke Beweging en was brigade-overste met de codenaam "Janvier" van het Geheim Leger te Brustem.

Toen Louis in 1942 door de Gestapo werd gearresteerd, stapte Arthur over van de groep "Janvier" naar de Luikse inlichtingendienst Bayard, een tak van de Staatsveiligheid. Arthur nam zijn opdracht zeer serieus en probeerde zoveel mogelijk inlichtingen te verzamelen over treinstations, militaire transporten en het vliegveld in Brustem. Daarbij kreeg hij onverwachte hulp: een vriendin van Jeanne was namelijk bevriend geraakt met de Duitse Feldwebel Max Schmailzl, die van huis uit het nazi-regime grondig haatte. Ook Karl Stiggelmayer, een kameraad van Max, was bereid om hand- en spandiensten te leveren aan het verzet in Brustem. Beide mannen verzamelden gevoelige informatie en gaven deze door aan Arthur.

Jeanne speelde op haar beurt een cruciale rol in het transport van deze informatie. Ze bond de verzamelde inlichtingen rond haar middel en bracht ze naar verschillende adressen, vanwaar ze naar Londen konden worden gestuurd. Eén van deze adressen was Café Mombaerts-Hoewaer aan de Luikersteenweg, dat fungeerde als doorgeefluik voor de informatie.

De Duitsers kregen echter argwaan door verscheidene vreemde incidenten op de basis. Dit resulteerde in het feit dat Karl Stiggelmayer, de vliegtuig-mechanieker, naar het oostfront werd gestuurd en Max Schmailzl zich genoodzaakt zag om onder te duiken.

Vanaf dat moment kwam Jeanne in actie. Arm in arm met Max, in legeruniform, reisde het koppel per tram van Brustem naar een bevriend café in Jeuk. Daar werd Max in een veel te groot burgerkostuum gestoken, waarna ze samen naar het onderduikadres fietsten: bij de ouders van Arthur in Rue Hubert Krains nr. 38 te Longchamps.

Hierna werd er een belangrijk nieuw element toegevoegd aan de activiteiten van het echtpaar: het veilig overbrengen van neergestorte geallieerde vliegeniers naar schuiladressen. Dit werd een cruciale taak voor Arthur en Jeanne in hun verzet tegen de Duitsers.

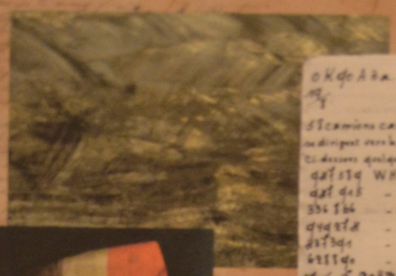

OKdo A 4a LIEGE.

Changement comme ci-dessus, objet de Liège pour Bologne

51 camions camouflés de branchages venant de directions de Verviers ou dirigeant vers le fort pour relever l'ersatz ci-dessus.

Ci-dessous quelques n°s de plaques relevés

4ST 514 WH	1836794 WH	1849850 WH
4ST 648 "	1836561 "	1849851 "
334 586 "	1836 "	1849 "
4449 514 "	1836 594 "	
4ST 594 "	1849 "	
6888 40 "	1849 777 "	

19/4 à 20h

15 camions camouflés chargés de ballots divers partant du fort et dirigeant vers Liège — à destination de Villers St Ghislain.

De 19 camions seul accès par pont d'accès.

Entre 21h et 23h départ du fort en direction de Rocour.

15 camions + 3 remorques chargés divers. — 2 motos escorte par pont.

22h 15 départ en direction de Rocour.

16 camions + 4 remorques chargés divers. — 2 motos et 2 autos.

22h30 idem.

11 camions + 3 remorques chargés divers.

23/4 à 0h 30 idem.

15 camions + 4 remorques idem. — 2 motos

23h30 idem.

1 camion idem.

1 1h. départ de Rocour vers le fort

24/4 camions - 2 motos - 2 autos.

COPIE

FORMULE A REMPLIR PAR LE CHEF DE SOUS-SECTION

FORMULIER IN TE VULLEN DOOR DEN TUSSCHEN-SECTIEOVERSTE

SERVICE: RAYARD SECTION: X Liège CHEF DE SOUS-SECTION: X X X

DIENST: SECTIE: TUSSCHEN-SECTIEOVERSTE:

IDENTITE REELLE

WERKELIJKE IDENTITEIT

Nom: SCHALENBOURG

Naam:

Prénoms: Arthur,Jules,Marie,Denis

Voornamen: ADVOUEST

Création de la sous-section:

Vorming van de tussen-sectie:

Sous-section créée le

Tussen-sectie gevormd den:

Lieu où s'exerce l'activité: Province de Limbourg,une partie de la province de Brabant et Liège.

Plaats der bedrijvigheid:

Spécialité: Batemilitaires,Champs d'aviations,ouvrages de pilotes alliés,outr'autre la rentrée du code secret alphabétique de l'aviation allemande.Plusieurs plans originals militaires signés de l'autorité allemande.

Bijzonderheden: Chaque semaine j'ai rentré le nombre exact des avions se trouvant sur le champ d'aviation de Bruxthem avec l'armement de chacun appareil.

J'ai à transmis également plusieurs plans de dépôts de munitions et d'essence,lanceurs électriques et réseauteurs,etc..

Rentre également le plan de la caserne de Casse(Tyrolienne)S.S. le souterrain.

Par mes soins: J'ai rentré les numéros de tous les trains de la ligne de Bruxelles-Liège et Landenne-Ombleux ainsi que des plans de bute militaires.Egalement les dessines de la fabrique des armes de guerre de Herstal et de la centrale électrique "Pitet" de Hasselt,etc..etc..

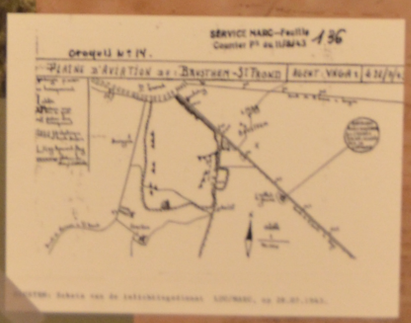

Croquis n° IV.

SERVICE HARC-Feuille Courrier F° du 15/4/43 136

Plaine d'Aviation de Brustem-St Trond

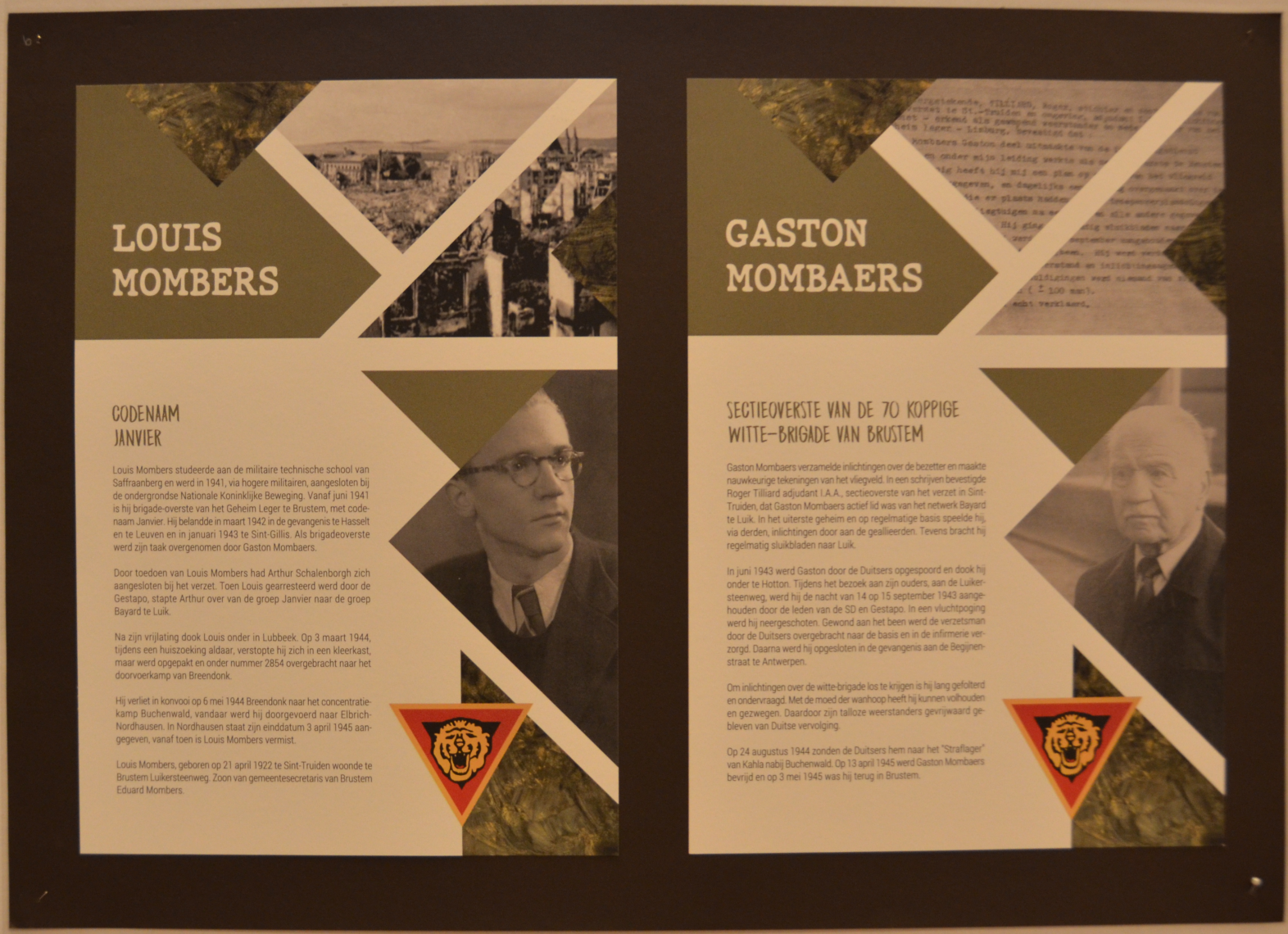
LOUIS MOMBERS
CODENAAM JANVIER
Louis Mombers studeerde aan de militaire technische school van Saffraanberg en werd in 1941, via hogere militairen, aangesloten bij de ondergrondse Nationale Koninklijke Beweging. Vanaf juni 1941 is hij brigade-overste van het Geheim Leger te Brustem, met codenaam Janvier. Hij belandde in maart 1942 in de gevangenis te Hasselt en te Leuven en in januari 1943 te Sint-Gillis. Als brigadeoverste werd zijn taak overgenomen door Gaston Mombaers.
Door toedoen van Louis Mombers had Arthur Schalenborgh zich aangesloten bij het verzet. Toen Louis gearresteerd werd door de Gestapo, stapte Arthur over van de groep Janvier naar de groep Bayard te Luik.
Na zijn vrijlating dook Louis onder in Lubbeek. Op 3 maart 1944, tijdens een huiszoeking aldaar, verstopte hij zich in een kleerkast, maar werd opgepakt en onder nummer 2854 overgebracht naar het doorvoerkamp van Breendonk.
Hij verliet in konvooi op 6 mei 1944 Breendonk naar het concentratiekamp Buchenwald, vandaar werd hij doorgevoerd naar Elbrich-Nordhausen. In Nordhausen staat zijn einddatum 3 april 1945 aangegeven, vanaf toen is Louis Mombers vermist.
Louis Mombers, geboren op 21 april 1922 te Sint-Truiden woonde te Brustem Luikersteenweg. Zoon van gemeentesecretaris van Brustem Eduard Mombers.
GASTON MOMBAERS
SECTIEOVERSTE VAN DE 70 KOPPIGE WITTE-BRIGADE VAN BRUSTEM
Gaston Mombaers verzamelde inlichtingen over de bezetter en maakte nauwkeurige tekeningen van het vliegveld. In een schrijven bevestigde Roger Tilliard adjudant I.A.A., sectieoverste van het verzet in Sint-Truiden, dat Gaston Mombaers actief lid was van het netwerk Bayard te Luik. In het uiterste geheim en op regelmatige basis speelde hij, via derden, inlichtingen door aan de geallieerden. Tevens bracht hij regelmatig sluikbladen naar Luik.
In juni 1943 werd Gaston door de Duitsers opgespoord en dook hij onder te Hotton. Tijdens het bezoek aan zijn ouders, aan de Luikersteenweg, werd hij de nacht van 14 op 15 september 1943 aangehouden door de leden van de SD en Gestapo. In een vluchtpoging werd hij neergeschoten. Gewond aan het been werd de verzetsman door de Duitsers overgebracht naar de basis en in de infirmerie verzorgd. Daarna werd hij opgesloten in de gevangenis aan de Begijnenstraat te Antwerpen.
Om inlichtingen over de witte-brigade los te krijgen is hij lang gefolterd en ondervraagd. Met de moed der wanhoop heeft hij kunnen volhouden en gezwegen. Daardoor zijn talloze weerstanders gevrijwaard gebleven van Duitse vervolging.
Op 24 augustus 1944 zonden de Duitsers hem naar het "Straflager" van Kahla nabij Buchenwald. Op 13 april 1945 werd Gaston Mombaers bevrijd en op 3 mei 1945 was hij terug in Brustem.

DE VLUCHT VAN MAX

In 1939 verhuisden Arthur en Jeanne Schalenborgh-Dubois naar de Luikersteenweg te Brustem, waar hun huis gelegen was op de hoek van de Rasopweg en de Luikersteenweg.

Jeanne was bevriend met Hélène Vanoirbeek, die tijdens de oorlog een relatie had met Max Schmailzl, een Duitse soldaat die op het vliegveld in Brustem gelegerd was. Max, die het nazi-regime van huis uit niet steunde, rapporteerde wekelijks een volledig overzicht van de situatie op het vliegveld aan Arthur Schalenborgh. Deze geheime documenten werden vervolgens door Jeanne aan een caféhoudster op de Luikersteenweg overhandigd. Het café, dat zich schuin tegenover de ingang van het vliegveld bevond, fungeerde als doorgeefluik voor inlichtingen naar Londen.

Max Schmailzl en zijn medestander Karl Stiggelmayer, een vliegtuigmechanieker, bleven informatie verzamelen en sabotage plegen op en rond het vliegveld. Dit ging echter niet onopgemerkt voorbij. De Duitsers kregen argwaan, wat ertoe leidde dat Karl Stiggelmayer naar het oostfront werd gestuurd. Max deelde hetzelfde lot, maar Hélène wist tijdig het onheilsbericht door te geven aan Jeanne. Jeanne reageerde onmiddellijk en haalde Max op bij Hélène thuis, waarna ze ervoor zorgde dat hij veilig kon onderduiken.

De vlucht van Max:
Jeanne Dubois en Feldwebel Max reisden arm in arm, als een koppel, met de tram van Brustem naar Jeuk, waar ze stopten bij een café op Sint-Job, uitgebaat door Angèle Misotten en Jef Lambert. Ter plaatse zorgde Angèle voor een burgerkostuum, dat, volgens Jeanne, veel te groot was voor Max. Max verwisselde zijn Duitse uniform voor het te grote burgerkostuum. Vervolgens reisden ze per fiets naar Longchamp, waar Armand en Judith Schalenborgh, de ouders van Arthur, hen opwachtte. Max bleef daar nog meer dan een jaar ondergedoken, tot het einde van de oorlog. Voor de buren was hij gewoon een neefje uit Tongeren, waarbij "de stille logé soms buitenkwam om het schaap te laten grazen".

Na de bevrijding werd Max opgepakt door de Witte Brigade en naar Hasselt gebracht, waar hij in de "bak" gestoken werd. Het is dankzij de bekendheid van Arthur bij de Amerikanen en zijn doorgedreven inzet, dat de juiste documenten snel bemachtigd konden worden en bijgevolg de vrijlating van Max geregeld kon worden. De hulp die het echtpaar Schalenborgh aan gestrande Amerikaanse piloten had geboden, en het feit dat beide betrokken waren bij netwerk Bayard, speelde een grote rol in de voorkeursbehandeling van het dossier. De goodwill van de Amerikaanse commandant van het vliegveld in Brustem was eveneens een belangrijke factor in de vrijlating van Max.

Op 8 december 1944 werd Max Schmailzl door staatsnaturalisatie als Belg ingeschreven bij de gemeente Brustem. En op 17 januari 1945 trouwde hij met Antoinette Hélène Vanoirbeek, geboren in 1918. Bovendien werd Max Schmailzl gedecoreerd voor zijn inlichtingenwerk en erkend als agent bij de groupe Marcel "M" Bayard, Lijn K met de codenaam K6X4E.

Max Schmailzl, geboren op 16 juli 1922 in Steindorf (D), overleed op 3 februari 1978 in Brustem. Zijn vrouw Antoinette Hélèna Vanoirbeek overleed in 2008. Het gezin woonde in huis "De Bink", gelegen aan de verbindingsweg tussen de Brandhoutstraat en de Windmolenstraat.

BAYARD

Op 24 mei 1942 dropten de RAF twee geheime agenten, Antoine Jooris en Auguste Dubuisson, met de opdracht om in België een extra inlichtingendienst op te richten. Deze nieuwe dienst zou volledig onafhankelijk moeten opereren van de bestaande inlichtingendiensten, zodat Londen de nieuwe informatie over de bezetter kon vergelijken met de reeds verzamelde gegevens. Dit markeerde het begin van de dienst Bayard te Luik, die uiteindelijk zou uitgroeien tot een netwerk van drieduizend medewerkers.

Dit netwerk werd structureel uitgebouwd en bestond uit verschillende kleinere cellen. De "cloisonering" genaamd. Het voordeel hiervan was dat, als één cel door de Duitsers werd opgerold, de ruggengraat van de organisatie intact bleef. De gebiedsoverlapping met andere netwerken o.a. Clarence, Luc-Marc, Jam-Lijn, Boucle, Pierre Artéla, de Nederlandse groep Erkens en het bekend Brussels netwerk Comète was onvermijdelijk.

De verzamelde inlichtingen waren van uiteenlopende aard, maar een ander belangrijk aspect van het werk van de dienst was het veilig terugbrengen van neergestorte geallieerde vliegeniers uit het bezette België naar Groot-Brittannië.

Om dit te realiseren, had de dienst een geheim netwerk opgezet dat Luik, Limburg, en delen van Brabant besloeg. De samenwerking met het bekende Brusselse netwerk Comète was hierbij vanzelfsprekend. Het organiseren van de opsporing en het in veiligheid brengen van neergestorte vliegeniers was echter een uiterst complexe onderneming. Het moest in het grootste geheim gebeuren, want een enkele fout of onvoorzichtigheid van een medewerker zou kunnen leiden tot de opheffing van het netwerk.

Naast het verkrijgen van inlichtingen, was het netwerk ook verantwoordelijk voor het bemachtigen van diverse documenten en middelen. Dit omvatte het stelen van voedingszegels en rantsoenzegels voor levensmiddelen, het laten maken van valse paspoorten, identiteitsbewijzen, reisdocumenten, gemeente-stempels en foto's. Ook werden er vermommingen geregeld, zoals pruiken, snorren, haarkleurmiddelen en burgerkleding. Het aankopen van benzine op de zwarte markt was eveneens onderdeel van de activiteiten. Al deze handelingen moesten geheim en via betrouwbare mensen worden uitgevoerd.

Een ander essentieel onderdeel van de organisatie was het creëren van tientallen schuiladressen en het aanwerven van mensen die bereid waren, op gevaar voor eigen leven, deze operaties mogelijk te maken. De leden van het netwerk Bayard namen enorme risico's om deze activiteiten tot een goed einde te brengen.

Helaas werd het netwerk uiteindelijk blootgelegd en vielen vele medewerkers van het verzet in handen van de Gestapo. Velen van hen bekochten hun verzetsactiviteiten met hun leven.

Cœurs Belges

BRUXELLES, 1 JANVIER 1946. ORGANE DE LA RÉSISTANCE POINTS POUR L'OCCUPATION ALLEMANDE 3 fr. 4ème ANNÉE : N° 1 (33)

PARMI LES PLUS BEAUX NOMS, LEUR NOM EST LE PLUS BEAU...

AUGUSTE DUBUISSON

fusillé au Tir National le 22 juin 1943

A LA MÉMOIRE HÉROIQUE

DE

Auguste-Pierre DUBUISSON

co-fondateur du Service de Renseignements

BAYARD

Capitaine C. A. R. A.

Parachuté le 24 août 1942

fusillé par les allemands le 22 juin 1943

au Tir National.

A genoux: Emmanuel Joeris, Antoine Joeris et Joseph Romainville,
Debout: Pierre Joeris, Monsieur et Madame Tony Segers, Auguste Dubuisson et Albert Regnier

Mat. A.R.A. 12221.

BAYARD

SCHALENBORGH Arthur Julio Denis, Marie.

Evasion

Né le Goyet 15 mai 1913.

Domicile ~~Waremme St Jean Hubert Kraan't, Longdoz~~.

Situation A. R. A. au 1948 : 38. Lmie de Liège à Bruxelles.

Grade : 1) adjudant 2) lieutenant 2) mient 3) ame fct.

Nommé le 15 avril 43. 15 mai 44. 1.1.43

Arrêté n° 582. 2170. 3179

du 4-11-46. 19-11-46. 2.10.50

Congé illimité : 30/11/44.

Distinct. hon. A. R. A. :

Ch. O. Lm + p. } 2783.
C. G. 40 + p. } 10/12/46

M.R. N° 3468 du 28/1/47

BAYARD

DUBOIS Jeanne Julie Joséphine.

Né le Bekkevoort 1 mars 1916.

Domicile : Waremme, Longchamps, rue Hubert Kraan.

Situation A. R. A.

Grade : aux. 2cl.

Nommé le 1 juill. 44.

Arrêté n° 752.

du 20.11.46.

Congé illimité : 18.9.44.

Distinct. hon. A. R. A. :

M.R. 31/o. 18 NOV 46

STATUTAIRE

Emmanuel Jooris

Mat. A.R.A. 12221

SCHALENBORGH Arthur Julien Denis Marie

BAYARD

Evasion

Né le Goyer - 15 mai 1913.

Domicile ~~Harcmes, 11, rue Hubert Krains, Liegebaum~~

Situation A. R. A. en 44 : 38 ème de Liège à Bruxelles.

Grade : adjudant, lieutenant, néant, sergent

Nommé le 15 avril 43 - 15 mai 44. 1.1.43

Arrêté n° 582. 2170 3179

du 4-4-46 - 19-4-46. 2.10.50

Congé illimité : 30/11/44.

Distinct. hon. ou D. A. :

Ch. O. Lux + p. } 2783.
C. G. 40 + p. } 10/12/46

M. V. N° 3468 du 28/1/47

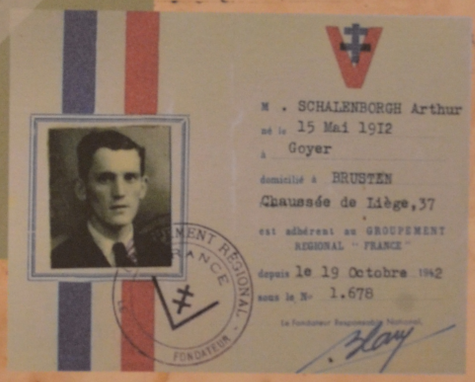

Lucien Theelen

Dag van de herwijding te Luik.
Jack Gaublot, Stan Stones, Fred Noble in de bloemen gezet door een Belgisch kapsel.
© Collectie Bert Deurselhuyst - Heemkunde Broxten

In bloemen bij de auteur van 8. Arthur Schalkesburgh.
1. Jetty Cook, 2. Mia Schwartz, 3. Jack Gaublot, 4. Armand Schalkesburgh,
5. Judith Vanleyn, 6. Jeanne Lie, 8. Marcel Bauwens (Bouwens).
© Collectie Bert Deurselhuyst - Heemkunde Broxten

Jake Gordie, Jeanne Dubois, Arthur Schalkesburgh, Fred Noble, Marcel Saunderen, Stan Stones, Lambert Saunderen.
© Collectie Bert Deurselhuyst - Heemkunde Broxten

September 1944, Bayard Hotelschool te Luik.
1. Jack Quatrick, 2. Stan Stones, 3. Walter Swarts, 4. Ernest Fritzpatrick, 5. Fred Noble, 6. Arthur Schalkenbergh, 7. Jeanne Dubois, 8. Marcel Jacobsens, 9. Luiza Theelke Chef Groep M/MNB, 10. echtgenote Luiza Theelke.
© Collectie Bert Deweerdt - Heemkunde Brustem

Jeanne Dubois, Arthur Schalkenbergh, Luiza Theelke en echtgenote.
© Collectie Bert Deweerdt - Heemkunde Brustem

September 1944, Jeanne Dubois en Arthur Schalkenbergh op Bayard te Luik.
© Collectie Bert Deweerdt - Heemkunde Brustem

GROUPEMENT RÉGIONAL DE RÉSISTANCE

" FRANCE "

Homologué par la Commission Nationale de la R. I. F
fondé en Septembre 1940 par C. BLANC

SIÈGE NATIONAL :
VERSAILLES - 35, rue de l'Orangerie
Tél. : VER. 21-48

n° 1.678

EXTRAIT DU DÉCRET n° 46-1217 du 21 MAI 1946
portant création
D'UNE MÉDAILLE COMMÉMORATIVE FRANÇAISE DE LA GUERRE 1939-1946
(J. O. du 29 Mai 1946)

.....

ARTICLE 5 - Pourront également obtenir la Médaille Commémorative, avec la ou les barettes correspondantes définies à l'article 3, les ressortissants français, citoyens ou non citoyens français civils ou éventuellement militaires, qui ont lutté contre les forces de l'Axe ou leurs représentants.

ARTICLE 6 - Il ne sera pas délivré de diplôme, les intéressés devront pouvoir justifier de leurs droits au port de la-dite médaille par une pièce d'identité faisant ressortir leurs titres (tel que livret militaire, extrait de citation, lettre de félicitation, titre de pension, ordre de service ou de mission, attestation, etc.).

.....

ATTESTATION

donnant droit au port de la Médaille Commémorative Française de la Guerre 1939-1946
avec barette " LIBERATION "

Je soussigné BLANC, Charles, Fondateur et Responsable National du Groupement " FRANCE " atteste que :

Monsieur SCHALENBORGH Arthur, Jules, Denis, Marie
né le 15 MAI 1912 à Goyer
domicilié à BRUSTEM, Chaussée de Liège, 37
Est Membre du Groupement de Résistance "FRANCE"
à la date du 19 Octobre 1942 jusqu'à la Libération

Cette attestation lui donne le droit au port de la Médaille Commémorative Française de la Guerre 1939-1946 avec la barette " LIBERATION ".

Versailles, le 15 SEPT 1947

Le Responsable Militaire :

Le Fondateur
Responsable National

MEMBRE DU
GROUPEMENT DE
RÉSISTANCE FRANCE

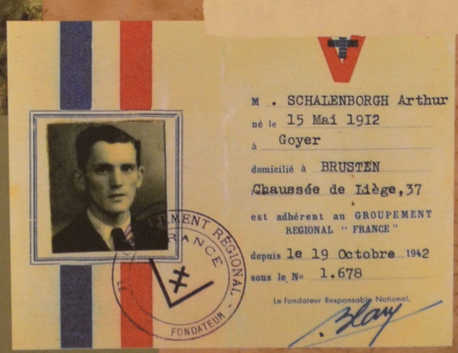

M . SCHALENBORGH Arthur
né le 15 Mai 1912
à Goyer
domicilié à BRUSTEN
Chaussée de Liège, 37
est adhérent au GROUPEMENT REGIONAL " FRANCE "
depuis le 19 Octobre 1942
sous le N° 1.678

Le Fondateur Responsable National

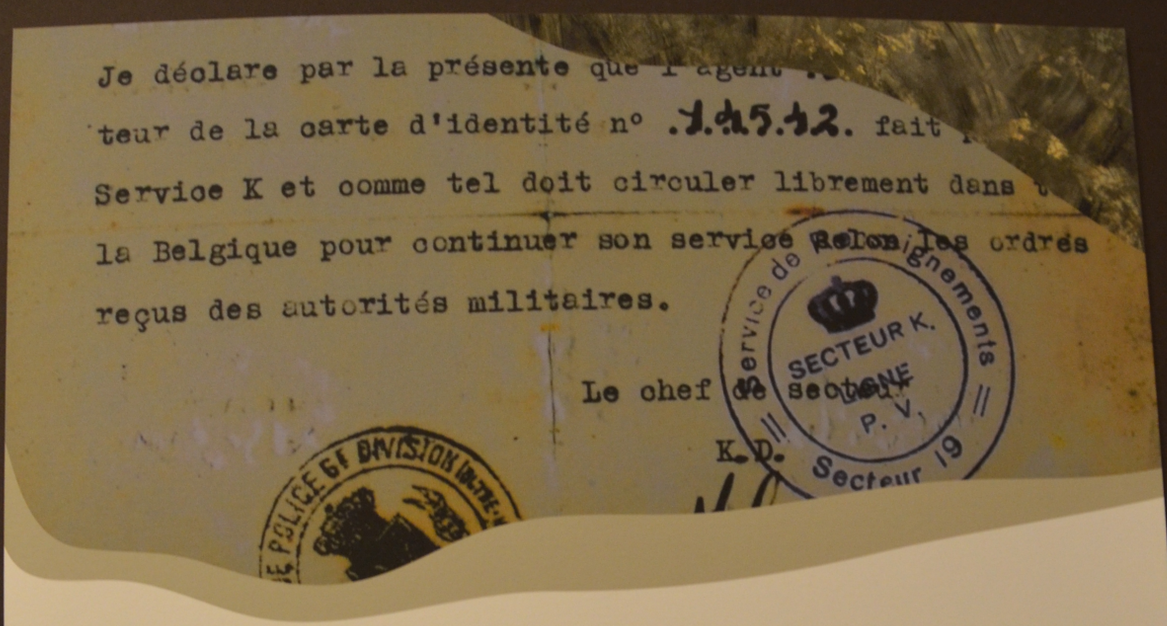

GROUPE M - LIJN K

De Groupe "M" van het netwerk Bayard te Luik, ressorteerde onder Belgische Nationale Beweging, in samenwerking met de militaire inlichtingendienst MILL.

De dienst Bayard was opgedeeld in verschillende actieve secties. Eén van deze secties was de Groupe "M", die vijf brigades omvatte en onder leiding stond van Lucien Theelen. Elke brigade kreeg een specifieke taak toegewezen, zoals het verzamelen van inlichtingen, het bieden van hulp aan piloten, sabotage en andere verzetsactiviteiten.

Het hoofdkwartier van de pilotenhulp was gevestigd in de hotelschool aan de Rue Hors-Château in Luik, een plaats die Lucien Theelen goed kende, aangezien hij daar leerkracht was geweest. De schuiladressen in Luik bevonden zich in de nabijheid van de hotelschool. Voorbeelden hiervan zijn onder andere in een woning "Groupe du Cloitre" aan Rue du Saint-Croix nr. 15, gelegen naast het klooster en onder leiding van mr. Hosdin en l'abbé Firket, evenals schuilplaatsen aan de Rue des Prémontrés nr. 3 en de Rue de la Province nr. 31.

Arthur Schalenborgh werd brigadeoverste van Lijn K, één van de vijf brigades binnen Groupe "M", en had zeven medewerkers onder zijn leiding. Hij stond in nauw contact met de onderduikadressen in Limburg en Luik, waar hij zijn werk als coördinator uitvoerde.

Service Bayard.
Ligne P.V.
Section K.

Le 9 Septembre 1944.

Secteur 19 (Province de Liège)

Je déclare par la présente que l'agent .K.6X4. porteur de la carte d'identité n° .1.45.12. fait partie du Service K et comme tel doit circuler librement dans toute la Belgique pour continuer son service selon les ordres reçus des autorités militaires.

Le chef de section
K. D.

Service de Renseignements
SECTEUR K.
P. V.
Secteur 19

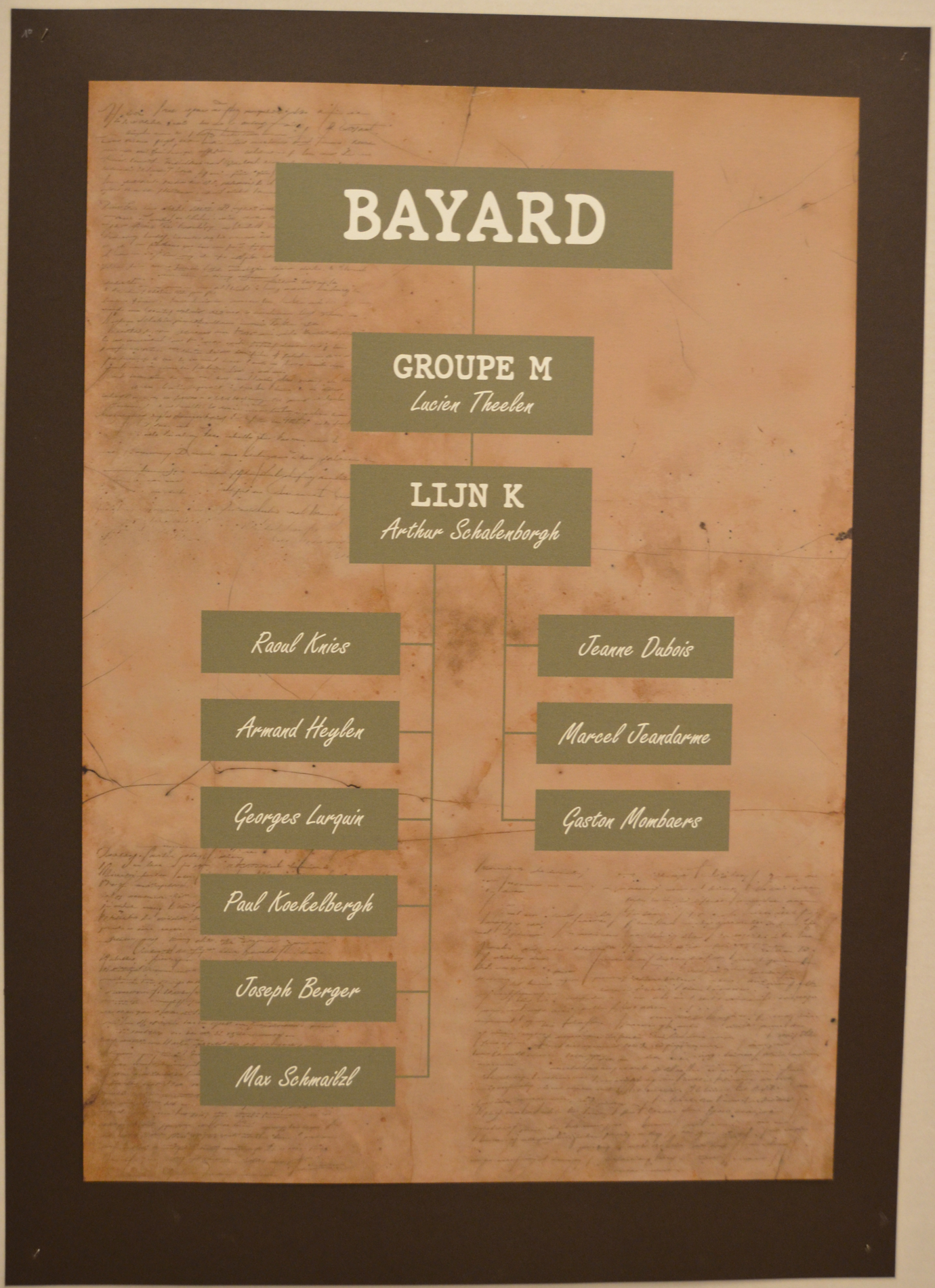
BAYARD
GROUPE M
Lucien Theelen
LIJN K
Arthur Schalenborgh
Raoul Knies
Armand Heylen
Georges Lurquin
Paul Koekelbergh
Joseph Berger
Max Schmailzl
Jeanne Dubois
Marcel Jeandarme
Gaston Mombaers

K6X4 E HK6X4 C HK6X4 D

Service ou Reseau: Evasion Section Theelen.

Code K6X4, Arthur Schalenborgh, geboren te Jeuk op 12 mei 1918. Gehuwd met Jeanne Dubois geboren 1 maart 1918 te Boekhout. Het echtpaar woonde Luikersteenweg, 38 te Brustem.

Arthur trad toe bij de "Groupe Bayard" op 1 januari 1942 bij de sectie D "Janvier" onder nummer D39. Vervolgens werd hij op 15 april 1943 overgeplaatst naar de sectie M, waar hij begon als adjudant en op 15 april 1944 werd gepromoveerd tot lieutenant. Tijdens zijn acties werd hij gekend onder de codenaam "Captain Kurt", brigadeoverste van Lijn K.

In het begin verzamelde Arthur inlichtingen over diverse onderwerpen, zoals militaire transporten, de spoorwegen (met name de lijn Landenne-Gembloers en Luik-Brussel), het station van Hasselt, Duitse installaties. Het noteren van Duitse toestellen en vliegbewegingen op het vliegveld van Brustem. Ook via zijn medestander, Max Schmailzl (geheim agent met codenaam K6X4E), verzamelde Arthur waardevolle inlichtingen over het vliegveld. Jeanne speelde daarbij een cruciale rol als estafette van de documenten.

Vanaf 1943 legde Arthur zich echter steeds meer toe op het wegbrengen van gestrande geallieerde vliegeniers. Daarvoor had hij een motorfiets 250cc ter beschikking gekregen van het verzet. Zijn echtgenote Jeanne Dubois werd actief betrokken in het pilotenverhaal. Zij begeleide verschillende vliegeniers per tram van het onderduikadres naar Luik, terwijl ze tegelijkertijd de verzamelde inlichtingen van de agenten overbracht.

AGENTEN IN DIENST BIJ GROUPE M – LIJN K

K6X4/1 Theelen, Lucien	Rue Hors Château Liège	15 mai 1943 - 7 sept. 1944	Militaire, aide et sauvetage des pilotes	Province de Liège	Très courageux, très bon travail et désinteressé
K6X4/8 Knies, Raoul	Rue Champ des Manoeuvres Bressoux	15 mai 1943 - 7 sept. 1944	Recherche des traitres et collaborateurs	Province de Liège et Limbourg	Très courageux, très bon travail et désinteressé
HK6X4 A Heylen, Armand	Demerstraat 2 Hasselt	15 mai 1943 - 7 sept. 1944	Ferroviaire militaire et observateur routier	Province de Limbourg	Très bon travail, courageux
HK6X4 B Lurquin, Georges	Rue du Brasseur Opheylissem	2 jul. 1944 - 7 sept. 1944	Militaire et ferroviaire	Province de Brabant	Très courageux, très bon travail et désinteressé
HK6X4 C Koekelbergh, Paul	Naamsestraat 11 Sint-Truiden	15 jul. 1944 - 7 sept. 1944	Observateur routier	Province de Limbourg	Très courageux, très bon travail et désinteressé
HK6X4 D Berger, Joseph Arnold	Aelst près St.-Trond	20 jul. 1944 - 7 sept. 1944	Renseignements divers	Province de Limbourg	Très courageux, très bon travail et désinteressé
K6X4 E Schmailzl, Max	Luikersteenweg 7 Brustem	15 avril 1943 - 7 sept. 1944	Champ d'aviation	Province de Limbourg	

CARTE D'IDENTITÉ

Nom Dewit
Prénoms Arthur
Profession cultivateur
Né le 15 mai 1912
à Lille
Domicile Comines
rue de la Gare 18
Nationalité française
Pièces justificatives

Signature du Titulaire

SIGNALEMENT
Taille 1,68 m
Cheveux châtains
Barbe néant
Front droit
Yeux bleus
Nez petit
Visage ovale
Teint pâle
Sig. p.ⁿᵉ

N° 872

Délivré à Comines
le 18 avril 1941
Le Comm.ᵉ de Police,

Empreinte digitale

VSSE

MINISTERE
de
L'INTERIEUR
et de la
SANTE PUBLIQUE

CARTE DE LÉGITIMATION

PC Nº 72986

(valable sur présentation
de la carte d'identité
mentionnée ci-contre)

REMARQUE IMPORTANTE. Quelle que soit la durée de validité de la présente carte de légitimation, le titulaire est tenu, en cas de cessation de ses fonctions, de la restituer sans délai à l'autorité dont elle émane.

M Doket, R. Ida

porteur de la carte d'identité
nº 385.427
commune de Liège
est attaché à l'Administrati
des Services du Contrô
en qualité de contrôleur
2e catégorie et Agent d'Ét

Le Directeur-Général INTÉRIM
Chef de l'Administration des
Services de Contrôle

MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR ET DE LA SANTÉ PUBLIQUE
ADMINISTRATION DES SERVICES DE CONTRÔLE

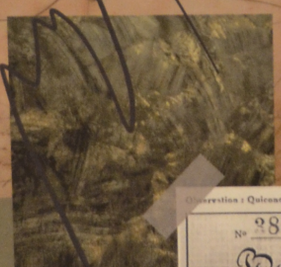

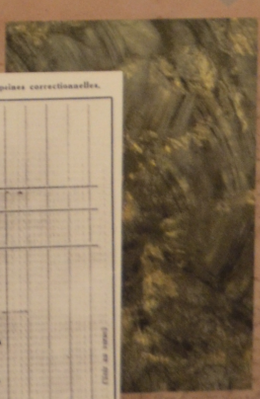

Observation : Quiconque modifie le texte ou remplace la photographie sur la présente carte, s'expose à des peines correctionnelles.

Nº 285427

Nom Doket
Prénoms Pierre Victor Lebal Joseph
Etat civil célibataire
Nationalité Belge
né à Verviers
le 18 août 1918
Profession employé
Résidence précédente Verviers
Seconde résidence
Inscrit Vol. 11 Fol. 414
le 1 décembre 1941
C. R. nº

Nº 285427

Signature du porteur

Taille : 1 mèt. 7[illegible] cent.
LIÈGE, le 11 juin 1942
L'Officier de l'Etat Civil ou Délégué

Mesures successives à LIÈGE

Date	Nº	RUE
11-6-42	11	Gretry

Vol. 11
Fol. 414

Cadre au verso

Nom : SCHALENBORGH
Prénoms : Arthur, Jules
Date de naissance : 15 mai 1912.
N° C.I. : 18582
N° Matricule :
Grade : Cpl de Gendarmerie
Signature du Porteur.

Le présent porteur est affecté au service de : Renseignements Exploitation.

Le Chef de Province.

Le Chef responsable.

VSSE

Brustem, den 12-9-45.

Hiermede wordt aan Schalenborgh Arthur, Luitenstraat te Brustem, verklaring verleend, om rek. met Dijn notarisring 10de Bl. Dienden Toegang - Leut. Hea en vrije te bezoeken -

Leuven. Socol. Gld. Brussel
Ingeschr. Brustem.
De Gemeentesecr.

approved.

2 A.M.R. - L.S.U. OFFICIAL 1st District

S. A. SOCOL
Place de Louvain, 18-20
BRUXELLES
QUARTIER AÉRODROME
BRUSTEM

COMBINATION IDENTIFICATION CARD AND PASS

Surname SCHALENBORGH
First names ARTHUR
Address WAREMME
Civilian Identity Card n° 18542
Date issued 1 AUGUSTUS 1945
Expires 31 AUGUSTUS 1945
Extended 30 SEP 1945
Extended 31 OCT. 1945
S. A. SOCOL
Place de Louvain, 18-20
BRUXELLES
QUARTIER AÉRODROME
BRUSTEM

31 DEC. 1945

30 NOV 1945

Age : 33. (16-5-12).
Height :
Weight :

Picture

D.C. Catala Capt AC
BASE SECURITY OFFICER

PROVOST MARSHAL

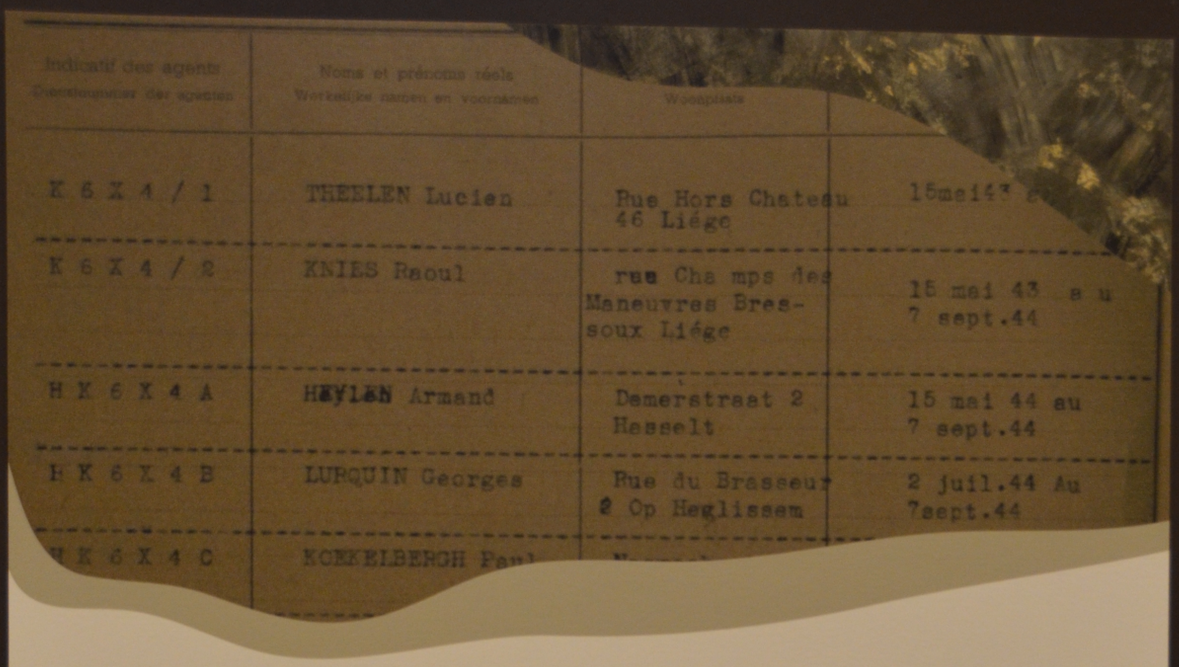

Indicatif des agents Codenummer der agenten	Noms et prénoms réels Werkelijke namen en voornamen	Woonplaats	
K 6 X 4 / 1	THEELEN Lucien	Rue Hors Chateau 46 Liége	15mai43 [illegible]
K 6 X 4 / 2	KNIES Raoul	rue Champs des Manoeuvres Bressoux Liége	15 mai 43 au 7 sept.44
H K 6 X 4 A	HEYLEN Armand	Demerstraat 2 Hasselt	15 mai 44 au 7 sept.44
H K 6 X 4 B	LURQUIN Georges	Rue du Brasseur 2 Op Heglissem	2 juil.44 Au 7sept.44
H K 6 X 4 C	KOEKELBERGH Paul	[illegible]	

"CLOISONERING"

Om optimale anonimiteit te verzekeren werden werkende cellen en hun agenten, met "tussenwanden" van mekaar gescheiden gehouden, zodanig dat er geen of zo weinig mogelijk contacten waren tussen personen van dezelfde groep. Dat betekende in principe dat de agent in rangorde maximaal en uitsluitend de persoon boven en onder hem kende. Indien er dan toch verraad in het spel was, of dat Duitse spionnen infiltreerde in de groep, het netwerk in zijn geheel niet opgerold werd.

Vaak werden inlichtingen doorgegeven in geheime "stille brievenbussen" en was er helemaal geen persoonlijk contact nodig. Dat is meestal de reden dat agenten pas na de oorlog te weten kwamen wie hun medestanders geweest waren, met alle twijfels van betrokkenheid tot gevolg.

Door de volstrekte geheimhouding kwam het voor dat verschillende inlichtingendiensten in België op hetzelfde terrein actief waren, bv op rangeerstations. In Londen waar alle inlichtingen toestroomde was dat een bekend gegeven en keek men argwanend toe op de betrouwbaarheid van de toegezonden inlichtingen. Mede rekening houdend dat de Duitse contraspionage de taak had om valse berichten naar Londen te zenden om de informatiestroom te beïnvloeden of grondig te verstoren.

De ondergrondse cel van Arthur Schalenborgh, waarover hij de leiding had, heeft zich strikt aan de "cloisonering" gehouden. Alle leden hebben de oorlog in vrijheid overleefd. Ze zijn pas officieel bekend geworden bij het vrijgeven van hun persoonlijke dossiers, uit de tot nu toe gesloten archieven.

573 Hannut — Saint-Trond | Hannut — Sint-Truiden 57

	247	245	247	249	
	6. 0	7.32	11.10	15. 8	18. 2
	6. 7	7.39	11.17	15.16	18.10
	6.14	7.42	11.21	15.20	18.15
	6.19	7.47	11.25	15.25	18.20
	6.20	7.52	11.30	15.30	18.25
	6.29	8. 0	11.39	15.38	18.34
	6.39	8. 5	11.44	15.44	18.40
	6.49	8.10	11.50	15.50	18.47
	6.44	8.11	12.10	16.10	19. 5
	6.52	8.19	12.17	16.18	19.12
	7. 0	8.27	12.26	16.27	19.20
	7. 3	8.30	12.28	16.30	19.22
	7. 9	8.36	12.33	16.36	19.28
	7.12	8.39	12.35	16.38	19.30
	7.17	8.42	12.39	16.42	19.36
	7.18	8.42	12.40	16.43	19.36
	7.24	8.48	12.45	16.48	19.42
	7.27	»	12.48	16.49	19.45
	7.30	»	12.51	16.52	19.48
	7.32	8.53	12.53	16.55	19.50

		250	252	254	256	258
D.	Hannut (station Etat)	A 9.23	10.35	13.20	17.29	19.48
	Poucet	9.15	10.48	13.22	17.21	19.40
	Trognée (station)	9.11	10.44	13.18	17.17	19.35
	Cras-Avernas	7. 7	10.40	13.14	17.13	19.30
	Corthys (station)	7. 2	10.35	13. 9	17. 8	19.25
	Montenaeken (station)	6.54	10.27	13. 0	17. 0	19.16
	Borloo (*Baraque Nold* F)	6.49	10.22	12.54	16.54	19.10
A.	**Rosoux-Goyer.** — (Sint.	D. 6.43	10.16	12.48	16.48	19. 4
D.	***Roost-Jeuk***. Etat	A. 6.39	10. 2	12.33	16.32	18.45
	Goyer-village(*Jeuk (dorp)*.	6.31	9.53	12.24	16.24	18.36
	Mielen-sur-Aelst — statie	6.24	9.45	12.14	16.15	18.26
	Aelst — dorp	6.21	9.40	12.11	16.13	18.23
	Aelst — Nèrem	6.15	9.36	12. 5	16. 7	18.17
		6.13	9.34	12. 3	16. 5	18.14
A.	Brustheim	D. 6. 9	9.30	11.58	16. 1	18.10
D.	chaan naar Aelst)	A. 6. 8	9.29	11.57	16. 0	18. 9
	St-Truiden. — *St-Trond*.					
	Luiksche Poort	6. 3	9.24	11.51	15.53	18. 4
	Naamsche Poort	6. 0	9.20	11.48	15.50	18. 1
	Thiensche straat	5.57	9.17	11.45	15.47	17.58
A.	Statie plaats	5.55	9.15	11.43	15.45	17.56

Arrêts supplémentaires à : Montenaeken (*village*) (*dorp*), *La Boskie* F, *Snyers st.* F, Trognée (*Saint-Donat* F).

Al de treinen stoppen ook te : Goyer (Jeuk) (*Ramperie st.* F), (*Chap.*

573 Sint-Truiden - Hannut 573

	240	242	244	246	248	250	252		
		AR.	AR.	●	AR.	AR.	AR.		
Sint-	(Staatstatie) V.	7.17	10.19	10.40	11.51	14.19	16.19	19.12	—
Truiden /	(Luikpoort)	7.21	10.23	10.49	11.55	14.23	16.23	19.16	—
Buthem (Weg naar Jeuk)		7.26	10.28	10.54	12. 0	14.28	16.28	19.22	—
Aelst (Dorp)		7.30	10.32	11. 0	12. 4	14.32	16.32	19.27	—
Kiekeman		7.35	10.37	11. 6	12. 9	14.37	16.37	19.32	—
Mielen-Aelst (Statie)		7.37	10.39	11. 9	12.11	14.39	16.39	19.34	—
Jeuk	(Snyers-Kapel	7.41	10.43	11.13	12.15	14.42	16.42	19.38	—
	Dorp	7.43	10.45	11.16	12.17	14.45	16.45	19.40	—
	Ramperie	7.47	10.49	11.19	12.21	14.49	16.49	19.44	—
Roost-Jeuk	(A	7.51	10.53	11.22	12.25	14.53	16.53	19.48	—
	(V			11.25				19.50	—
Montenaeken (Statie)		8. 0	11. 2	11.35	12.34	14.58	17. 2	19.56	—
Montenaeken (Dorp)		8. 1	11. 3	11.37	12.36	15. 9	17. 3	20. 0	—
Corthys		8. 6	11. 8	11.43	12.40	—	17. 8	20. 5	—
Cras-Avernas		8.11	11.13	11.49	12.45	—	17.13	20.10	—
Trognée (Statie)		8.13	11.15	11.52	12.47	—	17.15	20.12	—
Poucet		8.16	11.18	11.55	12.50	—	17.19	20.15	—
Hannut (Staatstatie)	A	8.29	11.25	12. 3	12.57	—	17.25	20.22	—

	241	243	245	247	249	251	253
	AR.	●	AR.	AR.	AR.		
Hannut (Staatstatie) V.	6.10	6.15	9.10	—	13.10	—	17.40
Poucet	6.17	6.22	9.17	—	13.17	—	17.47
Trognée (Statie)	6.20	6.26	9.20	—	13.20	—	17.50
Cras-Avernas	6.22	6.29	9.22	—	13.22	—	17.52
Corthys	6.27	6.35	9.27	—	13.27	—	17.57
Montenaeken (Dorp)	6.32	6.41	9.32	11. 5	13.32	15.10	18. 2
Montenaeken (Statie)	6.33	6.47	9.33	11. 6	13.33	15.11	18. 3
Roost-Jeuk (A	6.42	6.53	9.42	11.15	13.42	15.20	18.12
Roost-Jeuk (V	—	—	—	—	—	—	—
Jeuk	Ramperie	6.46	6.57	9.46	11.19	13.46	15.24	18.16
	Dorp	6.50	7. 0	9.50	11.23	13.50	15.28	18.20
	Snyers-Kapel	6.52	7. 2	9.52	11.25	13.52	15.30	18.22
Mielen-Aelst (Statie)		6.56	7. 7	9.56	11.29	13.56	15.34	18.26
Kiekeman		6.58	7.13	9.58	11.31	13.58	15.36	18.28
Aelst (Dorp)		7. 3	7.16	10. 3	11.36	14. 3	15.41	18.33
Buthen (Weg naar Jeuk)		7. 7	7.26	10. 8	11.40	14. 7	15.45	18.38
Sint-	(Luikpoort)	7.12	7.32	10.12	11.45	14.12	15.50	18.42
Truiden /	(Statietak) A	7.16	7.39	10.16	11.49	14.16	15.54	18.46

Al de treinen stoppen ook te : Sint-Truiden, (Naamsche Poort); Aelst (Nerum.); Borloo (Baraque Nol); Montenaeken (Bosques).

● Zaterdags.

Dinsdags, Woensdags, Donderdags, Vrijdags rijdt een trein Rosoux 12. 5 Montenaeken Statie 12.31.

Brustem Luikersteenweg — Chaussée de Liége

MOBIELE SCHAKEL

Arthur Schalenborgh was samen met zijn echtgenote Jeanne Dubois de mobiele schakel tussen de schuiladressen van neergestorte vliegeniers en het verzameladres in Luik.

Binnen het netwerk Bayard kreeg Arthur de geheime code K6X4 en de schuilnaam "Captain Kurt". Zijn belangrijkste taak was niet alleen het verzamelen van algemene informatie over de bezetter, maar ook het ophalen van neergestorte vliegeniers om hen daarna naar veilige schuiladressen te brengen.

Om deze risicovolle taak uit te voeren, beschikte Arthur over een 250 cc motorfiets, die hij van het verzet had gekregen. Het actieterrein dat hij kreeg toegewezen was voornamelijk Limburg en de regio tussen Luik en Namen. Daarvoor maakte hij gebruik van een gedetailleerde wegenkaart en bezat een numerieke lijst van schuiladressen. Zodoende kon hij ook langs veld- en binnenwegen zijn risicovolle taak tot een goed einde brengen. Eens thuis te Brustem of op een afgesproken adres, nam Jeanne Dubois de vliegeniers onder haar hoede. De transit naar het verzameladres in Luik verliep meestal per tram, met verschillende routes van Brustem naar Luik, via Jeuk en Borgworm.

Eenmaal in Luik overhandigde Jeanne de piloten, voorzien van burgerkleding en valse paspoorten, aan leden van het ondergrondse netwerk Bayard, die vervolgens zorgden voor de verdere vluchtroute naar Groot-Brittannië.

Deze geheime overdracht gebeurde altijd zonder persoonlijk contact met andere leden van het verzet. Jeanne beschrijft het als volgt: *"Ik klopte aan, de deur ging open, de militair werd stilzwijgend afgeleverd, einde van mijn taak."*

473-476 Luik - Rocour - Oreye - St-Truiden 473-476

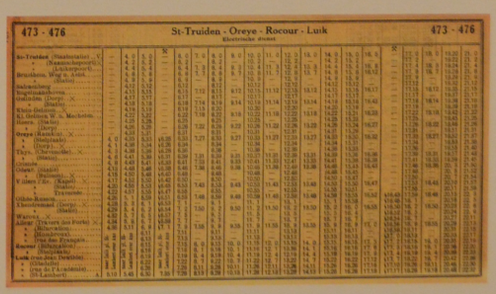
473 - 476 St-Truiden - Oreye - Rocour - Luik 473 - 476

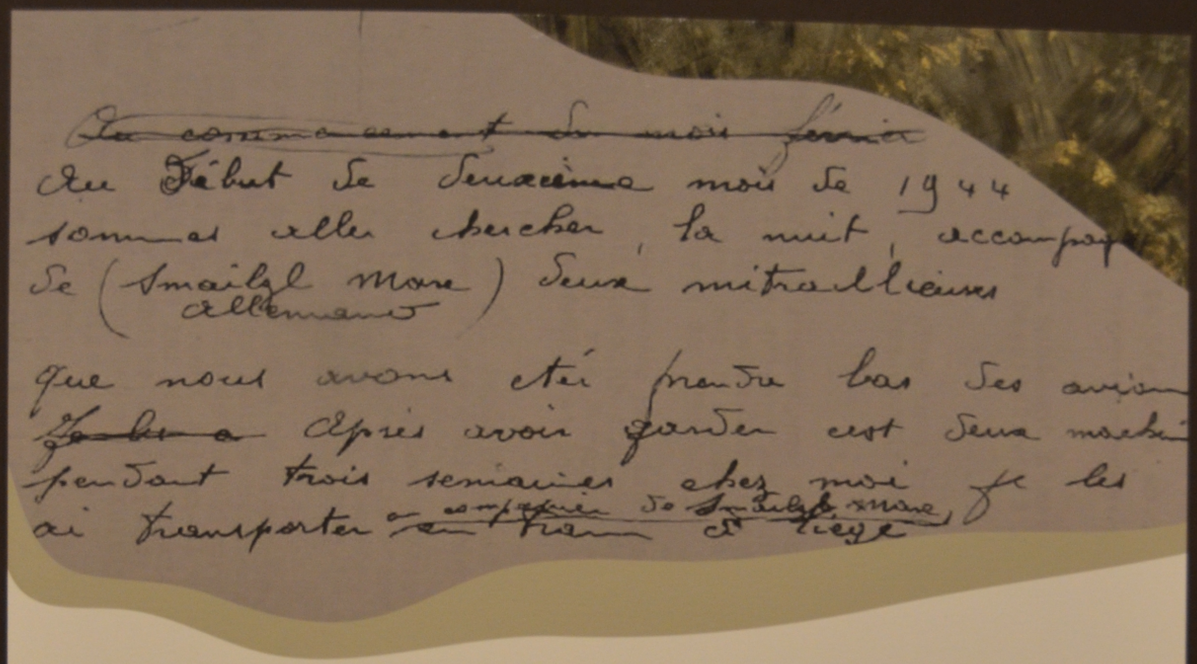

SMOKKEL

Tijdens de oorlog werden er bijzonder inventieve manieren gebruikt om goederen die het daglicht niet mochten zien, te smokkelen. Vaak gebeurde deze smokkel met de tram.

De tramlijn Sint-Truiden-Oreye-Luik was geëlektrificeerd, maar de aftakking naar Brustem over Jeuk naar Hannuit was dat nog niet. Deze lijn werd bediend door de mazouttram, die de oude stoomtram verving en vooral werd gebruikt voor het vervoer van bieten naar de Ramperie te Roost. De zogenaamde "Zwarte Tram", een goederentram, reed vanaf Sint-Truiden via Hannuit en Ans naar Luik.

Reizigers die van en naar Luik reisden tijdens de oorlog, hadden vaak een pakje bij zich, ingepakt in bruin papier en gebonden met een touwtje. Dit was het typische beeld van de reiziger in die tijd, die, door de algemene schaarste, te pas en te onpas de kans kreeg om allerlei goederen aan te schaffen. Dit bood per definitie mogelijkheden om te smokkelen.

Vaak werden de pakjes op de tram in het bagagerek gelegd en bij het uitstappen niet meegenomen. Een handlanger aan de volgende halte pakte het pakje dan op. Zo wisselde de smokkelwaar van eigenaar zonder dat iemand het opmerkte. De tram bood voldoende verborgen ruimte om deze goederen te verstoppen. Dit was slechts één van de vele manieren waarop gesmokkeld werd.

Max Schmailzl, een Duitse Feldwebel uit Brustem, die werkte op het vliegveld en zich bij het verzet had aangesloten, was bijzonder vindingrijk in het omzeilen van de Duitse controleposten. Als wapenmaker en in Duits luchtmacht uniform had hij vrijgeleide om naar de FN-wapenfabriek in Herstal te reizen, waar hij wisselstukken moest ophalen of afleveren. Dit bood hem een uitstekende gelegenheid om te smokkelen. Zo leverde Max een Duits machinegeweer, een MG 80, met munitie aan zijn vriend Arthur Schalenborgh. Arthur verstopte het geweer bij hem thuis op de Luikersteenweg in Brustem. Toen het huis echter werd gebombardeerd, haalde Arthur het machinegeweer onder het puin vandaan, demonteerde het en smokkelde de delen naar de dienst Bayard.

Ook Jeanne Dubois nam af en toe een paar ritten voor haar rekening, zonder precies te weten wat de inhoud van de pakjes was. Op een bepaald moment moesten zij en Arthur een zware kist met munitie vervoeren, die niet in delen kon worden verspreid. Ze verstopten de kist tussen de goederen van de "Zwarte Tram" en leverden deze af in Luik bij het verzet. Deze gewaagde acties vonden plaats onder de ogen van de bezetter, in een periode waarin verraad schering en inslag was. Dit was uiteindelijk ook de reden dat Max Schmailzl haastig moest onderduiken.

Lange tijd na de oorlog bleef het voor Jeanne Dubois onbegrijpelijk dat zij en Arthur, ondanks hun vele stoutmoedige acties, niet waren gearresteerd.

MON DIEU!

Het overbrengen van piloten was een uiterst gevaarlijke taak. Alles moest gebeuren onder de ogen van de Duitsers, wat zorgde voor constante spanning. Een flinke dosis geluk en lef was dan ook onmisbaar om te overleven.

Op een dag zaten Jeanne en Arthur apart in een rijtuig van de mazouttram van Xhendremael naar Ans, met vier Amerikaanse vliegeniers. Aan een halte te Ans dreigden ze gecontroleerd te worden door Duitse soldaten. Gelukkig herkende de trambestuurder, een bekende van Brustem, het gevaar op tijd. Hij zette de tram met een snok in beweging, waardoor twee Duitse soldaten die zich aan de zijkant van de tram hadden vastgegrepen, door de plotse schok werden afgeworpen.

Op dat moment fluisterde één van de Amerikanen zonder nadenken: "Okay boy". Een andere passagier, een dame, reageerde verbijsterd: "Mon Dieu, des Américains!". Arthur moest haar onmiddellijk het zwijgen opleggen: "Madame, encore un mot et je suis obligé de vous pousser dehors". Verschrikt en zonder verder iets te zeggen, verliet het arme mens de tram bij de volgende halte.

Een ander incident gebeurde bij de tramhalte in Orey. Dezelfde trambestuurder vermoedde dat Jeanne geheime bagage bij zich had-misschien materiaal voor het verzet of zelfs een militair in burger. Bij de halte stonden twee Duitse soldaten klaar om waarschijnlijk mee te reizen. De trambestuurder trok hevig aan de bel, een soort waarschuwingssignaal. Vervolgens keek hij snel weg en reed, half uit de deur hangend, verder met normale snelheid. De Duitsers deden nog teken om de tram te stoppen, maar het was te laat; de vogel was gaan vliegen.

De volgende dag werd de chef van de trambestuurder door de directie op het matje geroepen voor uitleg. Na een lang gesprek was het resultaat: de onbekwame, stuntelige en onervaren trambestuurder werd op staande voet ontslagen. Soms heeft een mens gewoon geluk.

573 Hannut — Saint-Trond | Hannut — Sint-Truiden 573

241	243	245	247	249	K.		240	242	244	246	248
—	6. 0	7.32	11.10	15. 8	18. 2	0	D. **Hannut** (station Etat) ..... A.	7.23	10.55	13.30	17.29	19.48
—	6. 7	7.39	11.17	15.16	18.10	3	Poucet	7.15	10.48	13.22	17.21	19.40
—	6.11	7.42	11.21	15.20	18.15	4	Trognée (station)	7.11	10.44	13.18	17.17	19.35
—	6.15	7.47	11.25	15.25	18.20	5	Cras-Avernas	7. 7	10.40	13.14	17.13	19.30
—	6.20	7.52	11.30	15.30	18.25	7	Corthys (station)	7. 2	10.35	13. 9	17. 8	19.25
—	6.29	8. 0	11.39	15.38	18.34	9	**Montenaeken** (station) ...	6.54	10.27	13. 0	17. 0	19.16
—	6.34	8. 5	11.44	15.44	18.40	11	Borloo (*Baraque Nold* F) ..	6.49	10.22	12.54	16.54	19.10
—	6.40	8.10	11.50	15.50	18.47	13	A. **Rosoux-Goyer.** — (Stat. D.	6.43	10.16	12.48	16.48	19. 4
—	6.44	8.11	12.10	16.10	19. 5		D. ***Roost-Jeuk***. Etat) A.	6.39	10. 2	12.33	16.32	18.45
—	6.52	8.19	12.17	16.18	19.12	16	Goyer (village). *Jeuk (dorp)*.	6.31	9.53	12.24	16.24	18.36
—	7. 0	8.27	12.26	16.27	19.20	18	Mielen- statie.....	6.24	9.45	12.14	16.15	18.26
—	7. 3	8.30	12.28	16.30	19.22	19	sur-Aelst Kiekeman....	6.21	9.43	12.11	16.13	18.23
—	7. 9	8.36	12.33	16.36	19.28	21	**Aelst** dorp	6.15	9.36	12. 5	16. 7	18.17
—	7.12	8.39	12.35	16.38	19.30	22	Nérem	6.13	9.34	12. 3	16. 5	18.14
—	7.17	8.42	12.39	16.42	19.35	23	A. Brusthem D.	6. 9	9.30	11.58	16. 1	18.10
	7.18	8.42	12.40	16.43	19.36		D. (haan naar Aelst). A.	6. 8	9.29	11.57	16. 0	18. 9
—							**St-Truiden. — *St-Trond*.**					
—	7.24	8.48	12.45	16.46	19.42	25	Luiksche Poort	6. 3	9.24	11.51	15.53	18. 4
—	7.27	»	12.48	16.49	19.45	25	Naamsche Poort	6. 0	9.20	11.48	15.50	18. 1
—	7.30	»	12.51	16.52	19.48	26	Thiensche straat	5.57	9.17	11.45	15.47	17.58
—	7.32	8.53	12.53	16.55	19.50	26	A. Statie plaats..... D.	5.55	9.15	11.43	15.45	17.56

Arrêts supplémentaires à :

Montenaeken (*village*) (*dorp*), *La Boskée* F, Goyer (Jeuk) (*Ramperie st.* F), (*Chap. Snyers st.* F), Trognée (*Saint-Donat* F).

Al de treinen stoppen ook te :

CARTE DE GARNISON AU 40.000e
Échelle de
BOURG-LÉOPOLD
Schaal op
GARNIZOENKAART OP EEN 40.000E
Lommel
Bocholt
Hoogheide
Kattenbosch
Bocholt-Herk-de-Stad
Kattenbosch
Bocholt
Kattenbosch
Bocholt
Kattenbosch
Bocholt

LEOPOLDSBURG

De pendel tussen Leopoldsburg, Hasselt, Jeuk en Longchamp van Lt. Herbert B. Burbank, Sgt. Jetty R. Cook, Sgt. Melvin L. Crouch, Sgt. Stanley R. Jones, Sgt. Frederick E. Noble.

Op 20 juli 1944 stortte in Leopoldsburg een B17-G bommenwerper neer, de Berlin Special. De bemanning was op de terugweg naar Engeland na een zwaar bombardement op Leipzig. Boven Duitsland werd het toestel getroffen door afweergeschut. De B17-G bommenwerper "Berlin Special" van de 92ste Bomber Group, 407 Squadron, werd volledig vernield teruggevonden in de buurt van het Militair Kamp van Leopoldsburg. Gelukkig konden de tien bemanningsleden zich redden met hun valschermen. Ze werden opgevangen door moedige verzetslui uit Leopoldsburg en omgeving en overgedragen aan het ondergrondse ontsnappingsnetwerk.

Het eerste onderduikadres voor de vliegeniers was bij de hoeve van de familie Stessens. Daarna vond een deel van de bemanning onderdak bij Lisette Cox, in Café Union aan de Stationsstraat te Leopoldsburg. In het appartement boven het café werd afgewacht totdat de vliegeniers opgehaald zouden worden door Arthur Schalenborgh, die hen vervolgens naar het centrale onderduikadres in Hasselt bracht, georganiseerd bij de familie Biernaux-Doby aan de Thonissenlaan nr. 16. Vanuit dit adres werden de volgende etappes van de vluchtroute gecoördineerd.

In opdracht van het netwerk Bayard, bracht Arthur Schalenborgh de vliegeniers per motorfiets naar Jeuk, waar ze werden opgevangen door Armand Haccuria. In het geval van J. Cook werd hij rechtstreeks naar Longchamp gebracht, naar de ouders van Arthur.

Vervolgens werden de Amerikanen door Jeanne Dubois begeleid naar de "Groupe du Cloître" in Luik, waar ze werden afgeleverd bij chez mammie en pappie, een huis naast het klooster "Cloître Saint-Croix" aan de Rue Saint-Croix.

Een uitzondering was Jetty Cook, die samen met de Canadees Jack Gouinlock door Jeanne Dubois per tram van Waremme naar Luik werd gebracht. Jack Gouinlock werd opgevangen in de Rue Hors-Château, terwijl Jetty Cook terechtkwam bij de familie Colleye in Seraing. Uiteindelijk werden ze allemaal bij de Groupe "M" van Lucien Theelen in de Rue Hors-Château verzameld, waar ze tot de bevrijding verbleven.

JETTY COOK

VERHAALT ZIJN OVERBRENGING VAN LEOPOLDSBURG NAAR LONGCHAMP

Ik was al vier dagen ondergedoken in een appartement op het eerste verdiep in café Union te Leopoldsburg, toen er aangeklopt werd. Ik opende de deur, daar stond de uitbaatster mevrouw Cox en een rijzige man, gekleed in een zwart uniform met zilveren biezen, een Duits officier!!

Ik was enorm geschrokken, de officier stapte binnen en Lisette Cox stelde hem voor als de leider van het verzet uit de streek, wat een opluchting! Er werd me onmiddellijk duidelijk gemaakt dat ik zwijgend met hem moest meegaan en wanneer hij Duitsers salueerde ik precies hetzelfde moest doen.

Terwijl we door het café naar buiten stapten, sprongen de aanwezige soldaten overeind, mijn begeleider bracht nogal nonchalant de Hitler groet "Heil Hitler", ik deed hem feilloos na. Later bleek mijn geheimzinnige begeleider Captain Kurt te zijn, vermomd als een Duitse officier.

Buiten stond zijn motorfiets klaar waarin ik in het zijspan plaats nam. Onmiddellijk vertrokken we met hoge snelheid richting zuiden. Ik dacht met dit tempo ben ik over 4 à 5 dagen in Zwitserland. Maar die gedachte verdween snel toen we een bocht omgingen en halt gehouden werden aan een Duitse controle post.

Onmiddellijk bracht Captain Kurt zelfzeker de Hitler groet, en zonder ons te moeten legitimeren mochten we onze weg verder zetten. Blijkbaar was het ranginsigne van Captain Kurt voldoende voor de Duitse soldaten.

Na een uur doorrijden en nog twee checkpoints, kwamen we aan bij de woning van Captain Kurt ouders, in de buurt van Waremme, een dorp gelegen tussen Brussel en Luik. Twee dagen later begeleidde de echtgenote van Captain Kurt, Jeanne Dubois, me naar het station. Daar wees ze een man aan waarmee ik mijn reis zou verder zetten. We gingen aan boord van een kleine intercitytram en toen de andere vliegenier mee stapte, verraste ik hem door te zeggen "welcome on board"! Er zaten op dat moment weinig mensen in ons rijtuig, dus we stelden ons voor. Hij als Jack Gouinlock, "airman" bij de Royal Canadian Air Force. Beide reden we onder begeleiding van Jeanne Dubois naar Luik.

Vertaling uit de memoires van Jetty Cook, 2005

Crash 20 juli 1944, Leopoldsburg.
Zittend: Estelle Kennedy, Hank Burkard, Bill Clarke, Bill Stein.
Staand: Fred Webb, John Kane, Stan Jones, Jetty Cook, Mel Crouch en 4 onbekende militairen.
© Collectie Bert Leenstegen - Hemelumbe Erretien

HIGHER·STRONGER·FASTER

Insigne of the 92nd Bomb Group
© American Air Museum

Appartement van Elisabeth Cox (de verdwijning) waar "Jetty" een paar dagen verblijf en onderdak in Leopoldsburg, België.
© Ruby Kent

Jetty Cook, Lt. Col. - MIA/KIA, 1970
© Collectie Bert Leenstegen - Hemelumbe Erretien

Foto van Jetty Cook, gebruikt voor een valse ID-kaart.
© Heemkunde Brusten

Hoeve Stessens, eerste onderduikadres.
© Rudy Kuntz - Heemkunde Brusten

1+2. Gastgezin, 3. Jetty Cook, 4. Melvin Crouch.
© Rudy Kuntz - Heemkunde Brusten

Jetty Cook, Melvin Crouch en echtgenotes op bezoek in Leopoldsburg, 1994.
© Rudy Kuntz - Heemkunde Brusten

BIERNAUX-DOBY

Tijdens de bezetting was de familie Biernaux-Doby uit de Thonissenlaan nr. 16 in Hasselt bijzonder actief in het evacueren van Franse krijgsgevangenen en het onderbrengen van geallieerde vliegeniers. Niet minder dan 53 vliegeniers vonden onderdak in de woning van mevrouw Olympe Biernaux-Doby. Helaas werd ze, slechts een maand voor de bevrijding, op 5 augustus 1944 door de Duitsers opgepakt en overgebracht naar de concentratiekampen van Ravensbrück en Koppenich.

Voor haar heldhaftige inzet tijdens de oorlog werd mevrouw Olympe Doby in 1946 bevorderd tot luitenant. Daarnaast ontving zij voor haar moed en zelf-opoffering diverse hoge onderscheidingen. In België werd zij onderscheiden met het ridderkruis in de Kroonorde met palmen en het Oorlogskruis met palmen. Ook vanuit Groot-Brittannië en de Verenigde Staten ontving zij verschillende eretekens, waaronder:
"The Badge of Member of the Most Excellent Order of the British Empire"
"The Ribbon of the King's Medal for Courage in the Cause of Freedom"

In 1949 werden de Limburgse medewerkers van het netwerk in Hasselt gehuldigd. Mej. Eliane Biernaux, dochter van mevrouw Biernaux, trad op namens haar overleden broer Raymond, die op 20-jarige leeftijd stierf in het concentratiekamp van Neuengamme. Mevrouw Maria Ungvari ontving de medaille ter ere van haar overleden echtgenoot Frans Hoydonckx. De heer Carlos Bertels vertegenwoordigde zijn vader Constant, die in Duitsland overleed. De heer René Jaspers uit Zolder ontving zijn onderscheiding nadat hij, op 17-jarige leeftijd, werd aangehouden en de kampen in Duitsland overleefde. De heer Emile Buset werd in Herk-de-Stad onderscheiden. Ook mevrouw Laure Degeldre-Vliers en haar dochter Simone maakten deel uit van het netwerk.

Het is waarschijnlijk dat deze lijst niet volledig is.

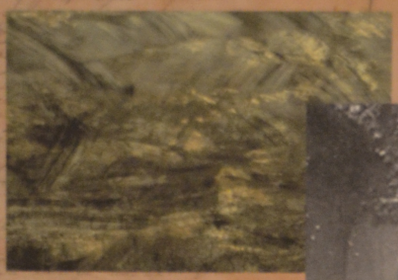

Two American pilots, rescued Contact Section in member member in Section Bureau.
© https://www.nation.org/literature/brother-nation/members-photos/

Pennsylvania 28, Hazard
© https://hazard.by/pennsylvania-28

Planet Bureau, Olympic Duty, Walter Mahony, Ethan Bureau, Ryland Bureau.
© https://www.organization.by/mahony.html

JEUK

Albert Haccuria
Houtstraat
Jeuk

Albert Haccuria, hoofd van het verzet te Jeuk, was de zoon van het schoolhoofd en woonde tegenover Café Lindekens in een herenhuis aan de Houtstraat, dat dienst deed als opvanghuis voor gestrande vliegeniers.

De vliegeniers werden op het onderduikadres bij Armand Heylen en Clothilde Dekeyser Demerstraat nr. 2 te Hasselt opgehaald door Arthur Schalenborgh en overgebracht naar Jeuk. In afwachting om verder te reizen naar Longchamp of rechtstreeks naar Luik, vonden ze een veilig onderkomen te Jeuk.

John Gouinlock,
F/O Toronto Canada. Crash te Toom (NL)
Herbert Burbank,
Lt. Rhode Island U.S.A. Crash te Leopoldsburg
Stanley-John, Sgt. Crash te Leopoldsburg
Melvin L. Crouch,
Sgt. La Fayette Michigan U.S.A. Crash te Leopoldsburg
Jetty R. Cook,
Sgt. Coahama Texas U.S.A. Crash te Leopoldsburg
Fred Eugéne Noble,
Sgt. Los Angeles California U.S.A. Crash te Leopoldsburg
Joseph J. Lasiski,
1ste Lt. Claerwater U.S.A. Crash te Saint-Laurent
Ernest B. Fitzpatrick,
1ste Lt. Laconia New Hampshire U.S.A. Crash te Saint-Laurent
William E. Schack,
Sgt. Lakewood Ohio. Crash te Saint-Laurent
Walter W. Swartz,
Sgt. Cranford New Jersey. Crash te Saint-Laurent
Carl N. Smith,
Lt. Barstow California U.S.A. Crash te Montroeul-au-Bois.
John T. Ashcraft,
1ste Lt. Mansfield Texas. Crash te Holden (NL)
William B. Withlow,
1ste Lt. Jackson Michigan U.S.A. Crash te Holden (NL)
John S. Carnill, Sgt. Crash te As-Zutendaal

Achter het café Lindekens had Roger, zoon van de uitbaters, een radiopost verstopt waarmee ze in het geheim gecodeerde berichten van de BBC konden beluisteren. Die berichten werden door Albert Haccuria genoteerd en doorgegeven aan de leden van het verzet te Jeuk. De Gestapo had inmiddels weet van deze clandestiene praktijken en deed onverwacht een inval in het café. Roger zette het haastig op een lopen en via de tuin kon hij ontsnappen en zich verschuilen in het veld. De zwarte SS-brigade lieten het daar niet bij en gingen verhaal halen bij hoofdonderwijzer Haccuria. Ze haalde vruchteloos zijn woning en de school overhoop op zoek naar Roger en Albert maar beide waren ontsnapt. Niettegenstaande de Duitsers een blijvend vermoeden hadden van de clandestiene zender in het café, en de connecties met de weerstanders van Jeuk, zijn de uitbaters aan verdere vervolging kunnen ontsnappen.

SART-SAINT-LAURENT

In de nacht van 29 op 30 mei 1944 werd de USAF Liberato B24-D neergeschoten in Sart-Saint-Laurent. De Carpetbagger "Lonsesome" maakte deel uit van operatie Quarion van de 8ste USAAF 801 BG 406 squadron. De Duitse nachtjagerpiloot, Lt. Charles Kern van het 2de NJG 4, gestationeerd te Florennes, mocht de overwinning op zijn naam schrijven.

De bemanning bestond uit 1ste Lt. Ernest B. Fitzpatrick, Sgt. William E. Shack, Sgt. Walter W. Swartz, en 1ste Lt. Joseph J. Lasicki. Zij werden opgevangen door het ontsnappingsnetwerk Comète.

Vanaf hun onderduikadres in de omgeving van Sart-Saint-Laurent werden de vliegeniers één voor één opgehaald door Arthur Schalenborgh en ondergebracht bij Albert Haccuria aan de Houtstraat te Jeuk. Gedurende een tijd verbleven de vliegeniers ondergedoken. Uiteindelijk werden ze, voorzien van valse documenten en in burgerkledij, onder begeleiding van Arthur en Jeanne Dubois, alle vier samen per tram naar Luik gebracht. Na aankomst op Place Saint-Lambert vervolgden ze hun weg te voet naar hun volgende onderduikadres, waar ze terechtkwamen in de Rue Hors-Château, bij de Groep M van Lucien Theelen.

Fitzpatrick Crew
Onderaan links: S/Sgt. William E. Schack (Tail Gunner),
S/Sgt. James E. Williams (Waist Gunner), T/Sgt. Walter W. Swartz (Engineer),
T/Sgt. Paul A. Kern (Radio)
Bovenaan links: 1st Lt. Joseph J. Lasicki (Bomber), 1st Lt. Howard W. Lynch (Co-pilot), 1st Lt. James L. Townsend (Navigator)
© Collectie Bart Dierickx-Hendrickx Bretten

LIÈGE

Monsieur et Madame Hosdin
Cloitre Saint-Croix nr. 15
Liège

Lijst van gestrande vliegeniers die door toedoen van Arthur Schalenborgh een veilig onderkomen vonden bij de M. et Mm. Hosdin te Luik.

John Gouinlock F/O,
Toronto Canada. Crash te Toom (NL)
R. Jones Stanley Sgt,
Alliance Nebraska U.S.A. Crash te Leopoldsburg
Fred Eugéne Noble Sgt,
Los Angeles California U.S.A. Crash te Leopoldsburg
Peter Aldege Schnobb F/O,
Ottawa Ontario Canada. Crash te Meeuwen
Eduard Harold Frost 2de Lt,
Deerfield Illinois U.S.A. Crash te Beek (NL)
Peter Arthur R. Holmes F/O,
St.-John Newfoundland Canada. Crash te Hanneche
Walter Weaster Swartz Sgt,
Cranford New Jersey U.S.A. Crash te Saint-Laurent
Ernest Fitzpatrick 1ste Lt,
Laconia New Hampshire U.S.A. Crash te Saint-Laurent
Robert Atkins Sgt,
Astoria New York U.S.A. Crash te Remouchamps
Vance Travelstead Sgt,
Pilot Point Texas U.S.A. Crashplaats onbekend
James Hubert Lewit F/O,
Hereford Eggleton Hereforshire GB. Crashplaats onbekend

Dag van de bevrijding te Luik.
Jack Gouinlock, Stan Stone, Fred Noble in de klauwen gezet door een Belgisch koppel.
© Collectie Bert Danneberger - Heemkunde Bretten

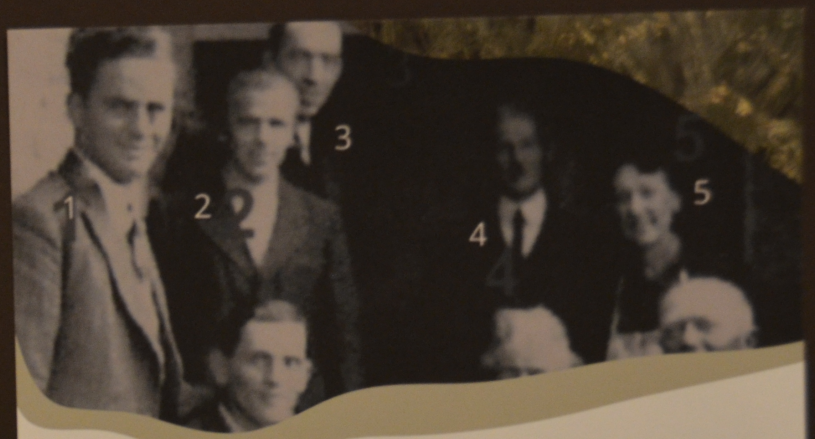

LONGCHAMP

Armand en Judith Schalenborgh-Vanslype
Rue Hubert Krains nr. 31
Longchamp Waremme

De ouders van Arthur Schalenborgh zorgde voor een veilig onderkomen voor de gevluchte "feldwebel" Max Schmailzl, en was een betrouwbaar onderduik-adres voor vliegeniers op weg naar Luik, ze boden onderdak aan: Jetty Cook en de Canadees Jack Gouinlock, voor nog andere gestrande vliegeniers was het een tussenstation, maar hun namen zijn niet genoteerd geweest.

Te Waremme bij de ouders van S. Arthur Schalenborgh.
1. Jetty Cook, 2. Max Schmailzl, 3. Jack Gouinlock, 4. Armand Schalenborgh,
5. Judith Vanslype, 6. Inwoonster Cie, 7. Marcel Simonon (Stumme)
© Collectie Bert Danneberger - Heemkunde Bretten

JOHN CARNILL

DE VLUCHT VAN SERGEANT JOHN STUART CARNILL

Op 3 november 1943 vlogen 289 Britse toestellen voor een bombardement naar Düsseldorf. Omstreeks 20 uur die avond werd de Halifax MP-Xray van het 76ste Squadron van de 4de Bomber Group boven Hasselt in brand geschoten door de Duitse nachtjager Otto Fries. Het toestel stortte neer op de grens van As met Maasmechelen.
De bemanning, bestaande uit piloot Flight Leutenant Denis Hornsey, navigator Ronald Glover, bommenrichter Dennis Clark-Carter, radiotelegrafist John Carnill, rompkoepelschutter Joe Davis, boordwerktuigkundige Frank Fewson en staartschutter Ronald Stokes, konden zich met hun valscherm redden en kwamen in de omgeving van As-Zutendaal.
Sergeant John Carnill kwam gewond neer te Wiemesmeer en vond een schuilplaats bij boer Henri Nijs. Een neef van boer Nijs, René De Busschop contacteerde verzetsman Léopold Erkens van Elen, met de code "breng twee spades mee om te komen werken" - een aanwijzing dat ze fietsen moesten meebrengen. Op 4 november 1943 om 2 uur in de namiddag, fietsten Léopold Erkens en zoon Edouard naar Wiemesmeer. Vervolgens werd John Carnill ondergebracht bij de familie Erkens, die een winkel uitbaatten aan de Langestraat nr. 95 te Elen. Daar vond de Brit gedurende een week een veilig onderkomen, totdat hij op 20 november 1943 door Erkens werd overgebracht naar Milmort / Herstal bij mvr. Marguerite Distexhe-Croughs.

Die gewaagde onderneming gebeurde met de hulp van het pilotennetwerk van de BNB Gewest 47, Maaseik-Elen, waarvan Léopold Erkens brigadeoverste was. Hij maakte ook deel uit van de inlichtingendienst Service Marc onder de schuilnaam VN/AL/B/C/12 en had nauw contact met de service Bayard te Luik.

Het volgende onderduikadres was bij Jeanne Bucken, samen met Bayard-inlichtingenagent Louis Collette, die een geheim logementshuis hadden opgericht aan de Rue de la Province nr. 31 te Luik. Arthur Schalenborgh haalde John Carnill weg bij Jeanne Bucken en bracht hem naar de sectie "M" van Lucien Theelen in de Ecole D'Hôtellerie aan de Rue Hors-Château te Luik, waar Charlotte Discry, de contactpersoon bij het ontsnappingsnetwerk Comète, het dagelijks beheer in handen had.
Vanuit Luik vervolgde de vlucht van John Carnill via Charlotte Discry en het netwerk Comète naar Brussel. Op 4 januari 1944, tijdens zijn treinreis naar het zuiden, werd John Carnill door de "Geheime Feldpolizei" te Parijs aangehouden. Hij verbleef tot het einde van de oorlog in krijgsgevangenschap, in Stalag Luft III te Sagan.

Nacht van 3./4. november 1943: bommenwerpers aanval van de Engelsen op Keulen en Düsseldorf. Neerschieten van een RAF Handley Page Halifax door de nachtjagerbemanning Otto Fries, Alfred Staffa en Konrad Deubzer. (II./NJG 1 te St-Trond-Brustem).

Uit het dagboek van Otto Fries.

Via de luidsprekers van de Gefechtstand: "Alle bemanningen paraat." Het was kort voor 18u. Dat was rijkelijk vroeg.

Buiten aan de Bereitschaftsraüme stond de omnibus met draaiende motor te wachten. De bemanningen namen plaats, eveneens rechtstaand op het Trittbrett. De bus kruiste de Luikersteenweg richting toegang vliegveld, de slagboom ging omhoog. Ze draaiden rechtsaf de Rollfeld-Ringstrasse in. Eerst kwam de Liegeplatz van het zesde Staffel aan de beurt, dan het vierde en als laatste het vijfde Staffel. Telkens een korte halte, doorschuiven van de bemanningsleden, de deuren klapten dicht en het ging weer verder.

De bemanning van Fries klauterde als laatste uit de bus. De vijfde Staffel die een half jaar geleden nog twaalf bemanningen telde was nu gereduceerd tot twee. De nieuwe toegevoegde bemanningen waren nog lang niet klaar om ingezet te worden. Hun toestel Me G9+EN stond klaar in de gecamoufleerde hangar. De Wart (technieker van het toestel) sprak uit: machine gereed om in te zetten. De drie bemanningsleden klauterden in de machine. De piloot Otto Fries deed een laatste controle van de instrumenten. Zij wachtten op het startbevel. De groene lamp in de loods lichtte op: startbevel! De batterijwagen gaf de kracht om de beide motoren te starten en werd losgekoppeld. Langzaam rolde het vliegtuig uit de loods, boog naar rechts en versnelde over de ringweg om zich klaar te maken om op te stijgen.

"Zahme Sau" (= organisatie van de nachtjager begeleiding vanuit het grondstation te Deelen waarna de piloot via zijn eigen boordradar de bommenwerperstroom kon detecteren). Vier machines werden begeleid vanuit de Leitstelle (= het grondstation). Hun roepteken was "Wasserfall".

De landingslichten waren volledig ingeschakeld. Hij ging in startpositie. Het was 18u23 toen hij opsteeg. Het weer was gunstig: zeer goed zicht, een koude lucht. Een dunne wolkenband, weinig compact die de maansikkel liet doorschemeren. Ze stegen met 10 meter per seconde aan een snelheid van 350km/u.

"Wasserfall von Adler 98 - bitte kommen - bitte kommen!" De Leitstelle gaf nog geen teken van leven. Nog even wachten want de hoogte was bijna 2000 meter. Volgens het boorduurwerk bereikten zij omstreeks 18u27 een hoogte van 4000 meter.

"Wasserfall von Adler 98 - bitte kommen - bitte kommen!"

"Adler 98 von Wasserfall - Victor (= verstaan) - Frage Kirchturm (= vraag naar de eigen vluchthoogte) - Frage tampen (= vraag van de vliegrichting)"

"Wasserfall von Adler 98 - tampen drei-nul-null - Kirchturm vier-eins - klettern weiter."

"Adler 98 von Wasserfall - Victor."

Na een korte pauze kwam terug een melding van de Bodenstelle.

"Adler 98 von Wasserfall - gehen Sie auf Kirchturm sechs-null - warten Sie dort - Kuriere (= vijandige vliegtuigen) schlafen noch. Tampen zwo-sieben-null - schalten zurück."

"Wasserfall von Adler 98 - Victor-Victor."

Op een hoogte van 4500 meter stegen zij door het wolkendek dat eruit zag als een uitgebreide bruidsluier. Daarboven de smalle maansikkel. Wanneer zij op een hoogte van 6000 meter waren zette de piloot de motoren in spaarstand. Op regelmatige tussenposen werden zij door het grondstation opgeroepen. Positie en koersrichting moest dan doorgegeven worden. Ze vlogen praktisch in een vierkant. Dan kwam het bericht:

"Adler 98 von Wasserfall - Kuriere (= vijandig vliegtuig) in Anmarsch - Kapelle (= vlieghoogte vijandelijk toestel) fünf-fünf bis sechs-null - Tampen um eins-drei-null - Gehen sie auf Kirchturm fünf-sechs und tampen sie fünf-null - Sie kreuzen in Tempo fünf bis zehn - Ende."

"Wasserfall von Adler 98 - Victor-Victor."

Nu werd het ernstig. De piloot stuurde zijn machine langzaam naar beneden in een lichte linker curve tot de aangegeven koers van 50°. Het boorduurwerk gaf 19u20 aan. De kracht van de motoren werd verhoogd. Op een hoogte van 5700 meter legde hij de machine horizontaal. De bommenwerpers konden niet meer ver weg zijn.

"Was sagt denn Dein Lichtenstein (= boordradar) - Hast Du noch keine Zakken drin?"

"Nichts tut sich - Tote Hose."

Geen spoor in de noordoosthemel te zien die helderder was dan de diepte onder het vliegtuig. Het zwakke maanlicht kwam door het wolkendek. De piloot schakelde zijn Reflexvizier in en regelde de helderheid. Daar! Een schaduw! Dun als een potlood kruiste het hun koers van links naar rechts. De afstand was moeilijk in te schatten, het konden driehonderd, maar ook vijfhonderd meter zijn. In een steile curve trok hij de machine naar rechts om achter de Britse bommenwerper te komen. De ondertussen leeg gevlogen extra brandstoftanks werden afgeworpen. Wapens inschakelen. Terwijl hij zijn toestel horizontaal legde zag hij de bommenwerper links voor. Het was een viermotorige die tien tot twintig meter hoger vloog dan zijn toestel. Hij had te veel vaart, naderde snel, veel te snel!

Door het hoofd van de piloot ging het "snelheid aanpassen en opletten dat je niet in het maanlicht terecht komt, want dan ziet de staartschutter van de bommenwerper u aanvliegen." De piloot bracht zijn machine iets hoger, hij zag in zijn vizier de rechter vleugel tussen de twee motoren. Hij opende het vuur vanop een afstand van maximaal 50 meter. Zijn machine beefde door de vuurstoten van zijn vier machinegeweren. De inslagen kwamen terecht in de vleugel en rechter buitenmotor. Dan plotseling "Klatsch". Zijn gepantserde voorruit werd zwart door de motorolie van de bommenwerper. Instinctief liet hij zijn machine naar links beneden wegvliegen. Zijn radio operator en schutter riepen gelijktijdig: de rechterzijde brandt. Het tijdstip was 19u27.

Hij herkende 'n Halifax bommenwerper. De bommenwerper draaide weg langs rechts naar beneden en verhoogde hierdoor zijn snelheid. De nachtjager probeerde weer achter de bommenwerper te geraken. De olie op zijn cockpit was door de lucht fijn verdeeld waardoor hij de brandvlek op de Halifax terug kon zien. Hij gaf een tweede vuurstoot en dook direct naar links. De staartschutter moest wel geslapen hebben, want nu pas begon hij wild te schieten zonder veel gevolg.

"Wasserfall von Adler 98 - Haben Pauke-Pauke gemacht - Kurier stinkt" (wij hebben aangevallen-vijandelijk vliegtuig in brand.)

"Victor-Victor - Gratulor"

Met zijn toestel achtervolgde hij de Halifax die een lange vuursliert achterliet van uit de rechter zijde. De piloot zag echter nog niemand uit het toestel springen. Vanaf een afstand van tweehonderd meter schoot hij een derde maal op de rechterzijde van het toestel. De bemanning sprong uit het toestel. Hij stuurde zijn machine naar rechts om verder af te geraken van het brandende toestel. De Halifax stortte neer in een spiraal draaiende vlammenzee en barstte met een grote vuurbal op de grond. Het was 19u30.

"Wasserfall von Adler 98 - melden Sieg-Heil (= neergeschoten). Bitte geben Sie Standort-ich schalte durch." (Het was één van de weinige acties in de herfst van 1943 dat het radioverkeer niet werd gestoord door de Engelsen. Zo kon de positie van het neergestorte toestel juist vastgesteld worden door het grondstation te Deelen.)

Na een korte pauze kreeg de radio operator een combinatie van getallen die hij op de kaart kon vaststellen. Het was in het plan kwadraat ten noorden van Maastricht. Zij vlogen over de brandhaard van het toestel waar meerdere explosies volgden door ontploffen van de tanks of de bommenlading. Na een half uur onderbrak hij de opdracht en vloog richting vliegveld Brustem. Door de met olie besmeurde voorruit diende hij via de zijruit naar buiten te kijken wat de landing zeer moeilijk maakte. Zij die de landing zagen zullen wel gedacht hebben "Er kam vom Himmel und landete mehrere Male!"

De Halifax was neergestort in het dorp Opgrimbie ongeveer 10km ten noorden van Maastricht.

Eén bemanningslid, Sgt. Fewson, werd gevangen genomen. Alle anderen waren op de vlucht. Halifax MP°X behoorde tot het 76ste squadron van Bomber Commend.

Naschrift:

In 1988 bekwam Otto Fries een geschreven relaas van de piloot van de Halifax luitenant Dennis Hornsey en zijn navigator sergeant Ron Glover.

Wij vlogen door een rustige hemel. Rechts en links zagen wij de zoeklichten van twee steden die mogelijk werden aangevallen of door een verdwaalde bommenwerper werden overvlogen. In het donker beneden ons lag België, een gebied waar Duitse nachtjagers zeer actief waren. En inderdaad werden zij door de nachtjager van Otto Fries beschoten en neergehaald.

Navigator Ron Glover sprong vanaf een hoogte van 20 000 voet naar buiten. Het was ijskoud en hij verloor alle tijdbesef. Het valscherm opende zich en hij moest alle moeite doen om weg te blijven van het brandende toestel op de grond. Hij kwam neer in Lanaken.

Via de Belgische ondergrondse werd Ron Glover naar Luik gebracht en een aantal dagen verstopt bij een familie die een groenten handel had. Hij werd begeleid richting zuid oost naar de Zwitserse grens samen met nog vier Amerikanen en een Canadees. Maar het gevaar en verraad loerde bij elke verplaatsing en de vier Amerikanen werden eind december gevangen genomen. Daarop gingen Don Glover en de Canadees enige dagen uit mekaar maar ze waren terug samen wanneer ze op 23 december 1943 in Pontarlier opgepakt werden. En de Zwitserse grens en daarmee de vrijheid waren zo dichtbij.

Piloot Dennis Hornsay was neergekomen te Uikhoven en werd door de ondergrondse de volgende weken zuidwaarts via Frankrijk naar Spanje gesmokkeld.

Duitse begraafplaats, peloton Fries Staffa.

—

Otto Fries & Alfred Staffa.

—

Otto Fries voor een loods te Braslem.

—

Kasteel Neeneinden 1996, bezoek voormalige nachtjachtpiloten.

—

Otto Fries & Alfred Staffa, 1996.

—

Otto Fries, 1996.

400	Frau	Staffa		ZF110G	G9+GP	St. Trond	Tagjagd	17.10.43	1318	St. Trond	17.10.4	700	42		25		Fundeinweisung mit Rundumleuchte
401	-"-	-"-		-"-	+EC	-"-	Überführung	18.10.	0929	Brüssel-Evere	18.10.	1344	15				
402	-"-	-"-		-"-	-"-	Brüssel-Evere	-"-	-"-	1642	St. Trond	-"-	1701	13				
403	-"-	-"-		-"-	+BP	St. Trond	Nachtjagd	-"-	1814	Aachenbrück	-"-	2133	139		36		W.S. Arnsberg
404	-"-	-"-		-"-	-"-	Aachenbrück	Überführung	19.10.	1205	St. Trond	19.10.	1357	51				
405	-"-	-"-		-"-	+EC	St. Trond	Tagjagd	20.10.	1419	-"-	21.10.	1434	5				
406	-"-	-"-		-"-	-"-	-"-	Nachtjagd	-"-	1851	Limburg	-"-	2110	140		37		Z.S.
407	-"-	-"-		-"-	-"-	Limburg	Überführung	21.10.	0955	St. Trond	21.10.	1106	71				
408	-"-	-"-		-"-	+GP	Nachtjagd	St. Trond	22.10.	1854	-"-	22.10.	2122	148		32		Z.S. - Horham Lancaster
409	-"-	-"-		-"-	+HP	Verkehrsflug	-"-	23.10.	1736	-"-	23.10.	1950	14				
410	-"-	-"-		-"-	-"-	Platzflug	-"-	24.10.	1350	-"-	24.10.	1357	7				
411	-"-	-"-		-"-	+EM	-"-	-"-	28.10.	1457	-"-	28.10.	1505	8				
412	-"-	-"-		-"-	+GM	-"-	-"-	31.10.	1431	-"-	31.10.	1453	22				
413	-"-	-"-		-"-	+EM	Lüftschiessen	-"-	1.11.	1413	-"-	1.11.	1526	73				
414	-"-	-"-		-"-	-"-	Nachtjagd	-"-	3.11.	1823	-"-	3.11.	2002	99		39		Z.S. - Horham Halifax
415	-"-	-"-		-"-	+FM	Verkehrsflug	-"-	8.11.	1515	-"-	8.11.	1527	12				
416	-"-	-"-		-"-	+EM	Platzflug	-"-	9.11.	1418	-"-	9.11.	1429	11				
417	-"-	-"-		-"-	-"-	Tagjagd	-"-	10.11.	1457	-"-	10.11.	1535	21				
418	-"-	-"-		-"-	-"-	Verkehrsflug	-"-	15.11.	1519	-"-	15.11.	1534	15				
419	-"-	-"-		-"-	-"-	Nachtjagd	-"-	17.11.	1454	-"-	17.11.	2130	138		40		W.S. Mannheim
420	-"-	-"-		-"-	-"-	Nachtjagd	-"-	19.11.	1816	-"-	19.11.	2034	138		41		GC Horham Lord Stirling

CARL SMITH

DE OMWEG VAN LUITENANT CARL NEWTON SMITH

Op 17 augustus 1943 stortte de bommenwerper B17-F Flying Fortress, "Dame Satan" neer te Montroeul-au-Bois in de provincie Henegouwen. De B17 was op de terugreis van een bombardement op de kogellagerfabriek VKF van Schweinfurt. De bemanning: Piloot Lt. Hargis, boordmekanieker Sgt. J. Allen en schutter Sgt. Starr Tucker stierven aan hun valscherm. Navigator C. Darling en radio operator Sgt. V. Ciganek kwamen gewond neer en werden door de Duitsers aangehouden. Bommenrichter Lt. T. Winslow, de schutters Sgt. A. Diminno en Sgt. Gerald Tucker werden op 13 november 1943 gearresteerd te Brussel. Schutter L. Judy kon ontsnappen en vluchtte naar Doornik.

Co-piloot Lt. Carl Newton Smith van de 91ste Bomber Group, 322 Bomber Squadron, kon zich met zijn valscherm redden. Hij kwam gewond neer op enkele kilometers van de crashplaats in La Hamaide. Van daar werd hij door mevrouw Swerts en Fernand Titart van het netwerk Comète overgebracht naar het gehucht Belle Eau in Frasnes, waar hij verzorgd werd door dokter G. Fievet en A. Morelle.

Na elf weken van herstel van een beenbreuk bij dokter Titart, werd Carl N. Smith op 29 november 1943 overgebracht naar Koningsstraat nr. 126 te Schaarbeek, zestien dagen na de arrestatie van zijn crewleden Winslow, Diminno en Tucker te Brussel. Vanwege verraad was de vluchtlijn van Comète vanaf Schaarbeek ontregeld.
Van het schuiladres te Schaarbeek kwam Lt. Carl N. Smith uiteindelijk bij Albert Haccuria te Jeuk terecht. Het is mogelijk dat Arthur Schalenborgh de Amerikaan te Schaarbeek weggehaald heeft. Na enkele dagen ondergedoken te zijn in Jeuk, bracht Arthur Schalenborgh hem naar Luik, bij zijn oude kennis dhr. Pirot van de groep "Janvier" van Bayard.

Op de volgende etappe door Wallonië kreeg C.N. Smith weer aansluiting met het netwerk Comète. Op 3 december 1943 werd hij door Gaston Mathijs verenigd met de vliegeniers A. Mellor (neergestort te Rosmeer), J. Justice en C. Spencer. Vervolgens vluchtten de vier vliegeniers over Bergen naar Soumoy-lez-Sivry, waar ze werden opgevangen door de "hébergeurs" Achille en Germaine Dupont-Hennebert in de Rue Trieux del Croix nr. 173. Vanaf hier vervolgden ze hun reis naar het zuiden.
Op 16 december 1943 stak Lt. Carl Newton Smith met behulp van het ontsnappingsnetwerk Comète de Pyreneeën over. Lt. Carl Newton Smith was later nog actief in de oorlogen van Korea en Vietnam en eindigde zijn militaire loopbaan als Luitenant-Kolonel bij de USAAF.

WHITLOW & ASHCRAFT

DE REIS VAN WILLIAM B. WHITLOW EN JOHN T. ASHCRAFT

Op 10 oktober 1943 werd de B-17 G Flying Fortress, op weg naar Münster (D), boven de provincie Overijssel (NL) aangevallen door Duitse jagers. De piloot 1ste Lt. William B. Whitlow oordeelde tijdig dat het toestel reddeloos verloren was en beval de crew te springen. De bommenwerper van de USAAF 385 Bomber Group, 550 Squadron stortte te pletter te Holten (NL).

De bemanning kwam verspreid neer in de regio van Nijverdal (NI): de schutters Howard Walker, en Thomas Ennis verongelukte ter plaatse, co-piloot Jim Burch, navigator William Fazenbaker, bommenrichter Lioyd Stanford, schutter Harold Gilbert, koepelschutter Robert Richard, boordwerktuigkundige Willis Shaneyfelt, schutter Clarence W. Schaumburg en radiotelegrafist John Ashcraft, kwamen al dan niet gewond neer. William B. Whitlow en John T. Ashcraft konden zich een vijftal dagen verstoppen. Een jonge verzetsstrijder bracht het tweetal samen om aan hun lange tocht naar de vrijheid te beginnen. Na vele etappes door Nederland kwamen ze op 23 oktober 1943 in Limburg aan, waar ze onderdak vonden bij een priester te Echt. Vervolgens werden ze met een lichte vrachtwagen overgebracht naar een boerderij in de streek van Roermond, waar ze gezelschap kregen van nog twee andere vluchtende vliegeniers.

Vanuit Roermond werden ze naar Neeritter gestuurd, bij Renier Van de Vin in de Haardstraat nr. 130. Om middernacht op 6 november 1943 kwamen Theodore Florquin en de vliegeniers bij elkaar, waarna hij hen over de grens naar een onderduikadres in Geistingen bracht. Daarna werden ze begeleid door Pieter Koolen naar de pilotenhelpster Gertrude Hendrickx, die woonde aan de Dorpsstraat te Ophoven.

Vanuit Ophoven kwamen de vliegeniers in contact met het ontsnappingsnetwerk Bayard en de sectie M van Lucien Theelen. Ze werden vervolgens door twee vrouwen naar Luik overgebracht, waar ze aankwamen bij Jeanne Bucken en Louis Collette aan de Rue de la Province nr. 31. Hier kregen Whitlow en Ashcraft gezelschap van John Carnill, zijn twee medereizigers waren inmiddels uit de groep verdwenen.

Voor de laatste etappes in Luik werden de drie vliegeniers bij Jeanne Bucken opgehaald door Arthur Schalenborgh en naar de Rue des Prémontrés nr. 3 gebracht. Daar kwamen ze onder de hoede van Charles Kremer, die hen in contact bracht met Charlotte Discry. Charlotte Discry beheerde het centraal verzamelpunt voor gestrande vliegeniers, aan de Rue Hors-Chateau en was tevens contactpersoon bij het ontsnappingsnetwerk Comète.

Op 24 november 1943 zetten de drie vliegeniers, onder begeleiding van het netwerk Comète, hun reis per trein voort naar Brussel. William B. Whitlow en John T. Ashcraft staken op 20 december 1943 veilig de Pyreneeën over en bereikten Groot-Brittannië. John Carnill werd door de Duitsers te Parijs opgepakt en belandde in het krijgsgevangenkamp Stalag Luft III te Sagan.

JACK GOUINLOCK

DE ONTSNAPPING VAN JACK GOUINLOCK

Op 28 mei 1944 stortte de Halifax LK 811 QO-N van het 432 sqdr "City of Leaside" neer te Toom/Budel (NL). Van de acht crewleden stierven er vier ter plaatse, twee werden krijgsgevangen genomen. P/O Donald E. Rutherford en navigator Jack Gouinlock (RCAF) konden ontsnappen.

De Canadees J. Gouinlock vond, met de hulp van de Oost-Limburgse ontsnappingslijn, onderdak in Café Union, bij Lisette Cox, Stationsstraat te Leopoldsburg. Vanaf dit schuiladres werd de vliegenier eind mei 1944 door Arthur Schalenborgh overgebracht, naar de "hébergeurs" Armand Heylen en Clotilde De Keyzer aan de Demerstraat nr. 2 te Hasselt, (de huidige winkel Scherpensteen 2024).

Clotilde De Keyzer stond in nauw contact met de voorname familie-pilotenhelpers Biernaux-Doby, gevestigd aan de Thonissenlaan nr. 16 te Hasselt.

Na enkele dagen onderduik in Hasselt werd Jack Gouinlock opnieuw opgehaald door Arthur en per motorfiets naar Brustem gebracht, naar zijn woning aan de Luikersteenweg. De echtgenote van Arthur, Jeanne Dubois, nam de Canadees onder haar hoede en bracht hem per tram naar Jeuk. Vandaar vertrokken ze per fiets naar haar schoonouders in Longchamp, aan de Rue Hubert Krains nr. 38.

Op 28 juli 1944, onder begeleiding van Jeanne Dubois, namen Jack Gouinlock en Jetty Cook de tram in Waremme naar Luik. Sinds de crash was Jack Gouinlock inmiddels al twee maanden onderweg.

Begin september 1944, tijdens de bevrijding van Luik, bevond Jack Gouinlock zich nog steeds op een veilige locatie aan de Rue Hors-Château in Luik, bij de dienst Bayard.

Donald Rutherford leefde een paar maanden met behulp van Kees Kappers ondergedoken in de omgeving van Budel. Totdat hij overgedragen werd aan het Belgisch verzet die hem per trein naar Luik overbracht. Na de oorlog heeft hij een briefwisseling onderhouden met zijn redders te Budel.

Huis Vlooyenlitsse, Brustem.
© Heemkunde Brustem

—

Monsieur le curé court toujours. Sarolea motor 350 cc, type 32 A zijklep.
© Maison du Souvenir

—

Hôtel de Remouchamps waar E.H. Pastoor werd aangehouden door de Gestapo op 1 december 1942.
© Heemkunde Brustem

—

Begraafplaats, tijdens en na de oorlog.
© Heemkunde Brustem

E.H. JOSEPH PEETERS

Arrestatie van E.H. Joseph Peeters te Remouchamps
1 december 1942, netwerk Militis

Op 10 mei 1940 vluchtte pastoor Peeters met zijn Sorelea motorfiets en zijn huishoudster Lutgarde achterop uit Comblain-au-Pont naar Frankrijk. Na enkele omzwervingen bereikten ze Toulouse, maar op 14 mei 1940 waren ze al terug bij hun parochianen. Patriottisch en onverschrokken zette hij voor zijn onderdanen allerlei evenementen op getouw die de Duitsers provoceerden. Zijn anti-Duitse ijver maakte van Comblain een broeinest van het verzet in de regio.

In de loop van '41 werd zijn pastorij een schuiloord voor onderduikers. Met z'n flamboyante en stoutmoedige houding kwam hij echter al snel in het vizier van de Duitsers: zijn handel en wandel werd voortdurend in het oog gehouden en doorgebriefd aan de Gestapo.

Op 24 mei 1942 werd geheim agent Emmanuel Antoine Jooris door de Britse inlichtingen dienst gedropt om nieuwe verzetsgroepen in België op te richten. Hij richtte o.m. de groep Bayard te Luik op en zorgde voor de Militis-filière, die vluchtende mensen naar Zwitserland leidde. Voor de werking van deze nieuwe cel Militis verborg pastoor Peeters een zendtoestel in de pastorij. Zelf had hij zich voorzien van valse paspoorten en documenten om met zijn motorfiets meer actieradius aan te kunnen. Door deze gewaagde acties werd het echter niet lang meer een kwestie van tijd voordat hij en zijn medestanders verraden zouden worden.

Het gevreesde moment kwam op 1 december 1942 toen pastoor Peeters, samen met verzetsstrijder Jean Delville en de Pool Thaddée verbleven in Hotel Belvedère te Remouchamps. Ze hadden een geplande afspraak om Thaddée via de Militis-lijn het land uit te smokkelen. Helaas was de actie verraden en werd er een hinderlaag opgezet door Luikse collaborateurs. De Gestapo en haar consoorten vielen het hotel binnen en arresteerden de drie mannen, die nota bene een revolver op zak hadden.

Ondervragingen bij de Gestapo te Brussel vielen hen ten deel, gevolgd door opsluiting in de gevangenis van Sint-Gillis. Ze werden later voor de Duitse krijgsraad te Luik gebracht en opgesloten in de Citadel te Luik. Tenslotte werd abbé Peeters op 30 augustus 1943 daar terechtgesteld.

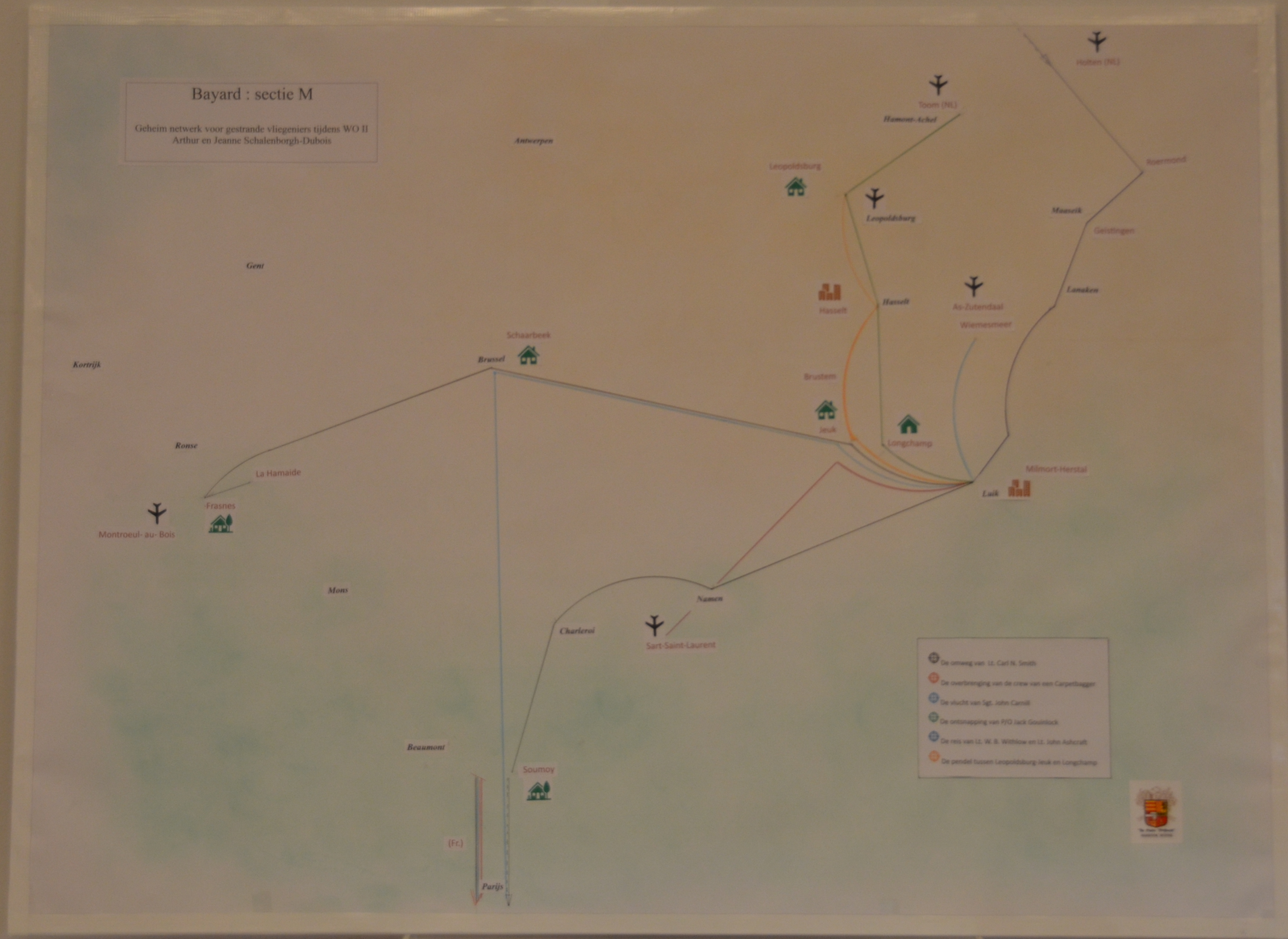
Bayard : sectie M
Geheim netwerk voor gestrande vliegeniers tijdens WO II
Arthur en Jeanne Schalenborgh-Dubois
Antwerpen
Gent
Kortrijk
Brussel
Ronse
Mons
Beaumont
Charleroi
Namen
Luik
Hasselt
Leopoldsburg
Maastricht
Genk
Lanaken
Brustem
Wiemesmeer
Schaarbeek
La Hamaide
Frasnes
Montroeul- au- Bois
Sart-Saint-Laurent
Soumoy
Millmort-Herstal
Holten (NL)
Toom (NL)
Hamont-Achel
Roermond
Gevelingen
As-Zutendaal
Jeuk
Longchamp
(Fr.)
Parijs
De omweg van Lt. Carl N. Smith
De overbrenging van de crew van een Carpetbagger
De vlucht van Sgt. John Carroll
De ontsnapping van P/O Jack Goolmbock
De reis van Lt. W. B. Withlow en Lt. John Ashcraft
De pendel tussen Leopoldsburg-Jeuk en Longchamp

DE REÜNIE

Beknopte vertaling uit de memoires van Colonel Jetty Cook, 2005.

In 1992 heb ik elk van onze 10 bemanningsleden gelokaliseerd of opgespoord, inclusief de weduwe van Stan Jones, die 15 jaar eerder was overleden. Tegen het einde van 1993 had ik de namen en de adressen gevonden van de meeste Belgen die mij hadden geholpen. Dit opzoekwerk was alleen succesvol met de onschatbare hulp van Rudy Kenis, een jonge Belgische leraar. Deze prestaties resulteerden in een prachtig en onvergetelijk reünie.

In september 1994 keerden, mijn echtgenote Wanda en ik, vergezeld door Melvin Crouch en zijn echtgenote Barbara, terug naar België voor een hereniging met de dappere Belgische patriotten die ons hadden geholpen te ontsnappen aan gevangenneming. We hadden dit bezoek gepland op de 50ste verjaardag van de bevrijding van België.

De eerste ontmoeting vond plaats in Leopoldsburg, gemodereerd door Burgemeester Steyaert. Er waren ongeveer 35 mensen aanwezig, waaronder de kinderen van de helpers van destijds. Ook de zoon en dochter van de boerenfamilie Stessens, die mij na de crash het eerst onderdak hadden geboden, waren aanwezig. Ik was erg blij om Arthur en Jeanne Schalenborgh weer te ontmoeten. Arthur was leider van het netwerk in de provincie Limburg, die ik vroeger "Capitain Kurt" noemde. Jeanne was de dame die Jack Gouinlock en mij begeleidde met de tram van Waremme naar Luik. Rudy Kenis, die al deze mensen voor mij had opgespoord, was ook aanwezig. Tevens waren functionarissen van de Belgische, Limburgse en Leopoldsburgse overheden, waaronder de Belgische luchtmacht, aanwezig. De lokale media besteedden uitgebreid aandacht aan het evenement.

Mijn grootste verrassing bij deze gelegenheid was onze gids die me meenam naar alle plekken in de provincie Limburg waar Mel Crouch en ik landden en ons verscholen. Zijn naam was Victor Berchkmans uit Hechtel-Eksel. In 1944 was hij negen jaar oud: hij had zich in het struikgewas verscholen en zag hoe ik per parachute neerkwam en me voor de Duitsers verstopte. Toen de kust veilig was is hij mijn valscherm gaan ophalen.

We bezochten ook wat toen in 1944 de boerderij Stessens was, nu een schuur om hooi op te slaan. Het werd gevolgd door een korte film in Hechtel, over de locaties waar Mel, Fred Noble, Stan Jones en Herb Burbank waren geland. Victor nam ons mee naar de plekken waar de vier crewleden waren geland of zich verstopten. 's Avonds serveerden onze gastheren ons een uitgebreid zevengangendiner, met aangepaste wijn bij elke gang. We voelden ons de koning te rijk.

Na vier dagen in Leopoldsburg reisden we naar de omgeving van Luik en bezochten we eerst Jeannine Colleye, haar man Joe Music en hun gezin. Jeannine en Joe wonen nog steeds in hetzelfde huis in Seraing waar ik in 1944 ondergedoken zat! We bezochten Elisabeth (Lisette) Vanparijs-Cox in Momalle, in het huis van haar zoon, Dr. Fernand Vanparijs en zijn echtgenote Martine. Mevrouw Cox is nu (2005) 93 jaar oud en woont in een rusthuis in de buurt van de familie van Fernand in Momalle.

De reünie werd in 1995 en 1997 gevolgd door een vierdaagse reünie met zeven van mijn voormalige crewgenoten. Het is met grote spijt dat ik moet toevoegen dat de enige van mijn Belgische helpers nog in leven zijn: twee dochters van Stessens, Jeannine Colleye, Jeanne Dubois en mevrouw Cox. Victor Berckmans, met wie ik het vaakst correspondeerde na mijn bezoek in 1994, is in 2000 overleden. Het doet me verdriet om eraan toe te voegen dat John Kocon en ik (2005) de enige overlevende leden van onze bemanning zijn. God zegene hen, elk van onze Belgische helpers, hun families en mijn dierbare crewgenoten.

Reese, Leopoldsburg, 1945
Seaman Dobbs, Arthur Schuhmacher, Betty Cook
© Collection Bert Demarteau - Hendrickx Brothers

Reese Crew B-17 "Bertie Special", Leopoldsburg, 1945
Fred Webb, Rusty Kennedy, Bill Chorlie, Bill Stein, Betty Cook, Mell Conner
© Collection Bert Demarteau - Hendrickx Brothers

Reese Crew B-17 "Bertie Special", Dayton Ohio, 1945
Bill Chorlie, John Cain, Rusty Kennedy, Betty Cook
© Collection Bert Demarteau - Hendrickx Brothers

Reese, Leopoldsburg, 1945
Arthur Schuhmacher, Betty Cook
© Collection Bert Demarteau - Hendrickx Brothers

Bayard te Luik
Sectieoverste K6X4 van de Lijn K
Geheim netwerk tijdens 2de Wereldoorlog
Arthur Schalenborgh en Jeanne Dubois
Het echtpaar bracht de bemanningsleden
van de neergeschoten geallieerde
vliegtuigen in veiligheid
Ze zijn voor hun heldhaftig werk
gelauwerd door de USAAF
Heemkunde Brustem 2025